

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2009

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2009

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2010
България, София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основни права, Глобалната мрежата за дистанционно обучение на Световната банка и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
България, София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
Тел.: (+359 2) 971 3000
Факс: (+359 2) 971 2233
Ел. поща: csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ	9
ПРАВНА ПРОГРАМА	11
I. ОЦЕНКА НА РАЗХОДИТЕ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ПРЕСТЪПНОСТТА.....	12
II. ИНДИКАТОРИ ЗА ОБЩЕСТВЕННОТО ДОВЕРИЕ В ПРАВОСЪДИЕТО	13
III. СЪДЕЙСТВИЕ НА ПОСТРАДАЛИТЕ ОТ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ	16
IV. МОНИТОРИНГ НА РАСИЗМА И КСЕНОФОБИЯТА И МЕРКИТЕ ЗА ТЯХНОТО ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ	17
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА	22
I. СКРИТА ИКОНОМИКА, АНТИКОРУПЦИЯ И ПРАНЕ НА ПАРИ	23
II. ИНОВАЦИИ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО	27
III. УКРЕПВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ: ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ В ЕНЕРГЕТИКАТА	29
IV. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ.....	34
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА	36
I. ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИ И ПРОГРАМИ.....	37
II. ПОЛИТИКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА ИМИГРАНТИ И БЕЖАНЦИ.....	37
III. КОМУНИКАЦИЯ НА НАУКАТА В ОБЩЕСТВОТО.....	40
IV. РАЗВИТИЕ НА МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЯ И ЕКСПЕРТЕН КАПАЦИТЕТ НА СОЦИОЛОГИЧЕСКАТА ПРОГРАМА	41
ЕВРОПЕЙСКА ПРОГРАМА	43
I. МОНИТОРИНГ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ПРЕСТЪПНОСТТА	43
II. ПОЛИЦИЯТА В МОДЕРНОТО ОБЩЕСТВО: НЕОБХОДИМАТА РЕФОРМА В БЪЛГАРИЯ	46
III. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ.....	50
IV. КОРУПЦИЯ И ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНОСТ В СТРАНИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	52
ВИТОША РИСЪРЧ	53
I. СОЦИАЛНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ.....	54
II. КОРУПЦИЯ, СИВА ИКОНОМИКА И ПРЕСТЪПНОСТ	56

III. СОЦИАЛНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	59
IV. МЕДИЙНИ И МАРКЕТИНГОВИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	62
 ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	65
 ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	73

Увод

Изминалата календарна година беше необикновена за Центъра за изследване на демокрацията. Двадесетгодишнината от „нежните революции“, които поставиха началото на демократизацията в Източна Европа, бе повод за равностметка на гражданското общество в България. През изминалите две десетилетия ролята на аналитичните центрове бе една от най-атрактивните, но и най-трудни в контекста на утвърждаването на гражданското общество. Професионализацията и натрупването на експертен граждански потенциал не бяха самоцелни усилия – те превърнаха гражданския сектор в равноправен партньор и коректив на властта.

През целия този период Центърът за изследване на демокрацията бе сред онези граждански организации, които останаха верни на мисията си да формулират гражданския дневен ред в условията на прехода, прехвърляйки мост на сътрудничество между частния и публичния сектор. Взаимодействието между бизнес, гражданско общество и държавни институции е необходимо условие за успеха на европейския проект на страната. В условията на преход неправителственият сектор се превърна в символ на приемствеността на реформите в България.

От втората половина на 90-те години Центърът за изследване на демокрацията работи в областта на нетрадиционните предизвикателства за сигурността. Преодолявайки остарелите стереотипи на изолиране на сектора за сигурност и поставянето му извън обсега на гражданския контрол, Центърът изпревари хода на събитията, въвеждайки в обществено-политическия дневен ред на страната ключови теми, като противодействието на корупцията и необходимите политики срещу организираната престъпност.

За изминалите две десетилетия Центърът за изследване на демокрацията постигна високо равнище на въздействие върху националните политики чрез обективни изследвания и силна гражданска позиция. Центърът допринесе за формулирането на реформите, без които членството на България в европейските и евроатлантическите структури би било невъзможно. В началото на 2009 г. Центърът беше една от малкото организации, която заяви открито, че корупцията и организираната престъпност в България остават престъпления без наказание и предложи работещи мерки за преодоляване на негативните последици от тях.

През следващите няколко години Центърът за изследване на демокрацията ще продължи своите усилия за модернизация и институционални реформи в страната. Основните дейности ще бъдат свързани с трайните приоритети на Центъра в областта на съдебната реформа, мониторинга и укрепването на капацитета на българските държавни институции за превенция, разследване и противодействие на корупцията и организираната престъпност, вкл. икономическата престъпност и свързаното с нея пране на пари. Центърът ще продължи да наблюдава и анализира динамиката и проявите на скритата икономика

в България и ще разработи система от индикатори за оценка на политиките и програмите в областта на правосъдието и вътрешните работи. През 2010 г. ще бъде подготвен първия по рода си в България национален доклад Оценка на заплахите от организираната престъпност. Нов приоритет представлява осигуряването на прозрачност на енергийния сектор и възможните инициативи и политики, насочени към по-доброто му управление и постигането на енергийна сигурност за България.

София, януари 2010 г.

Д-р Огнян Шентов
Председател на Управителния съвет

Част първа

Програми

Правна програма

През 2009 г. правно-институционалната и съдебната реформа в страната продължиха да бъдат приоритетни области в дейността на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията. Работата беше съсредоточена в няколко основни насоки.

- **Разходи за превенция и противодействие на престъпността.** Изготвен бе доклад на тема *Българската пенитенциарна система през погледа на работещите в сферата на изпълнението на наказанията*. Сред основните очертани проблеми са пренаселеността в местата за лишаване от свобода, лошите материални и битови условия, слабостите, свързани с охраната и сигурността, недостигът на финансов и човешки ресурс.
- **Общоевропейски индикатори за общественото доверие в правосъдието.** Осъществено бе проучване на информацията за съществуващите индикатори за доверие в правосъдието, както и на необходимостта и възможностите за приложение на подобни индикатори. Основните резултати от проучването, координирано от експертите на Правната програма, бяха представени на международна конференция в София с участието на изявени криминолози, юристи и социолози от страната и чужбина и публикувани от Европейския институт за превенция и контрол на престъпността (HEUNI).
- **Съдействие на пострадалите от престъпления.** Извършен бе анализ на законодателството, политиките, практиките и подходите на държавите-членки на ЕС относно пострадалите от престъпления. Резултатите от анализа бяха отразени в подробен сравнителен доклад за пострадалите от престъпления в ЕС и отделни доклади за всяка държава-членка.
- **Мониторинг на расизма и ксенофобията и на политиките и мерките за тяхното противодействие.** За четвърта поредна година Центърът за изследване на демокрацията продължи да изпълнява функцията на национален координатор за България по въпросите на расизма и ксенофобията на Агенцията на Европейския съюз за основните права. През 2009 г. бяха подготвени два тематични доклада – *Национален доклад за жилищната политика по отношение на ромите в България* и *Национален доклад за расизма и ксенофобията в спорта*, три бюлетина по темата расова дискриминация и поредният годишен доклад за оценка на расизма и ксенофобията в България и мерките за тяхното предотвратяване и противодействие.
- **Мониторинг в областта на правосъдието и вътрешните работи.** Изградена бе мрежа от граждански организации, ангажирани с въп-

росите на правосъдието и вътрешните работи, и електронна база данни с информация за тяхната дейност. През 2009 г. бяха подготвени три издания на електронния бюлетин *Правосъдие и вътрешни работи*.

- **Сътрудничество с национални, чуждестранни и международни институции и организации.** В продължение на инициативата на Центъра за създаване и укрепване на институцията омбудсман на национално и местно равнище бе подготвен доклад, съдържащ преглед на историческото развитие на институцията местен обществен посредник в България и подробен анализ на действащата законова и подзаконова нормативна уредба. Центърът за изследване на демокрацията участва като член на Гражданския експертен съвет към комисия „Професионална етика и превенция на корупцията“ на Висшия съдебен съвет, както и на Обществения съвет от неправителствени организации към министъра на правосъдието.

I. Оценка на разходите за противодействие на престъпността

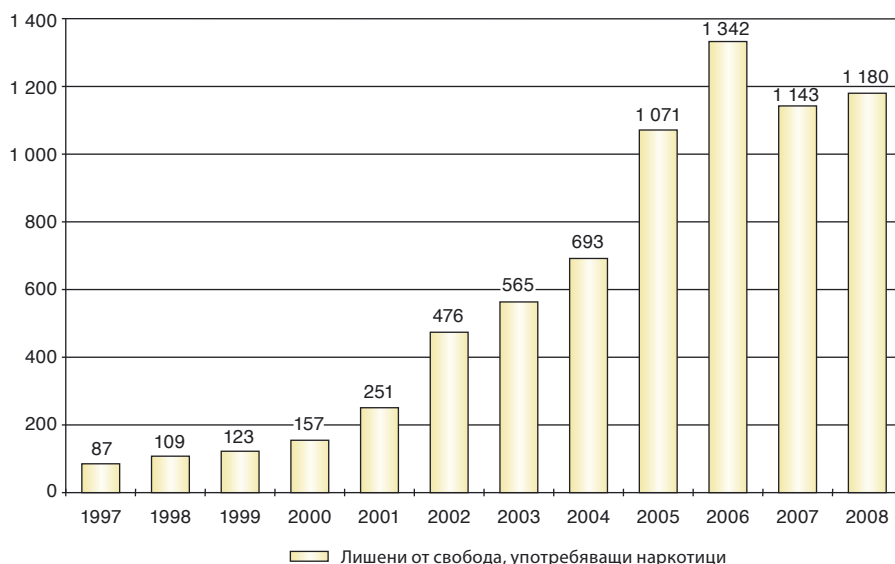
През 2009 г. Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията завърши работата си по проекта „Оценка на разходите за противодействие на престъпността“, изпълняван в партньорство с девет академични и неправителствени организации от Италия, Испания, Португалия, Германия, Литва, Кипър, Унгария и Турция. Основната цел на проекта бе да се предложат мерки за ограничаване на престъпността на основата на оценка на преките и непреките разходи, произтичащи от престъпни действия, както и на ефективни стратегии за превенция и противодействие на престъпността, включително тероризма и престъпленията, свързани с наркотици.

Още в началото на годината, по време на четвъртата среща по проекта, състояла се през януари в Лисабон, участниците от Правната програма представиха работен вариант на подготвяния от тях доклад *Българската пенитенциарна система през погледа на*

работещите в сферата на изпълнението на наказанията. За целите на проучването екипът на Правната програма проведе поредица от интервюта и работни срещи с представители на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ към Министерството на правосъдието, администрацията на затворите в София, Пловдив и Сливен (в т.ч. директори, социални работници, лекари, психолози и лица, ангажирани с охраната), инспектори в пробационни служби, експерти от администрацията на Омбудсмана на Република България. Сред основните проблеми, очертани от анализа, са пренаселеността в местата за лишаване от свобода, лошите материални и битови условия, слабостите, свързани с охраната и сигурността, недостигът на финансов и човешки ресурс и други.

Специално внимание в хода на проучването беше отделено на проблема с разпространението на наркотици в местата за лишаване от свобода, както и на наказателната политика по отношение на лицата, употребяващи или зависими от наркотични вещества. Като основни проблеми

Графика 1. Брой лишени от свобода, употребяващи наркотици (1997 – 2008 г.), Българската пенитенциарна система през погледа на работещите в сферата на изпълнението на наказанията, Център за изследване на демокрацията, 2009

анализът откроява високия процент на лишени от свобода, употребяващи наркотици, ниската ефективност на мерките и дейностите за работа с наркозависими в местата за лишаване от свобода, както и слабостите при контрола за недопускане на внасянето на наркотици в затворите и поправителните домове в страната.

В резултат на бележките и препоръките, направени в хода на работната среща в Лисабон, екипът на Центъра за изследване на демокрацията преработи и допълни подготовения анализ. Последният вариант на доклада заедно с актуализирани статистически данни по темата бяха представени и обсъдени по време на заключителната конференция, организирана през юли в Никозия, Кипър, на която освен организациите

по проекта присъстваха още представители на институции, ангажирани с изпълнението на наказанията, от различни държави-членки на ЕС.

II. Индикатори за общественото доверие в правосъдието

През 2009 г. Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията продължи работата си по започнатия през март 2008 г. проект „Индикатори за общественото доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики“ (JUSTIS), осъществяван в партньорство с университети и неправителствени организации от Великобритания, Италия, Франция, Унгария, Литва и Финландия. Целта на проекта е да се предложат на институциите на ЕС и на държавите-

членки нови индикатори за оценка на общественото доверие в правосъдието, които да бъдат използвани при подготовката, изпълнението и оценката на политики в областта на наказателното правосъдие.

Центърът за изследване на демокрацията бе домакин на първата международна конференция по проекта, състояла се в София на 24-25 март 2009 г. Събитието събра представители на партньорските организации, членове на групата от външни експерти по проекта и изявени криминолози, юристи и социолози от страната и чужбина.

По време на конференцията бе обсъждана досегашната работа по проекта, както и ролята на групата от външни експерти във валидирането на постигнатите резултати. Експертите на Правната програма представиха

събраната до този момент информация за съществуващи индикатори за доверие в правосъдието, използвани от отделни държави или международни организации, както и обобщение на извършеното в няколко държави-членки на ЕС проучване за необходимостта и възможното приложение на подобни индикатори.

Сред останалите теми, дискутирани по време на конференцията, бяха германският и шведският опит в измерване на доверието в полицията и правосъдието (представени съответно от проф. Хелмут Кури от Университета във Фрайбург и г-н Шел Елефалк от шведската полиция), страхът от престъпност като форма на „нормализация“ на риска (с лектор г-н Жири Бурианек от Карловия университет в Прага) и основните акценти в доклада на Европейската комисия за ефективност на правосъ-

По време на конференцията „Индикатори за обществено доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики“

дието (обобщени от д-р Стефано Мафай от Университета в Парма). От г-н Джим Парсънс от американския институт „Вера“ участниците научиха и за изпълнявания от института проект за създаване на индикатори по въпросите на правосъдието.

За представяне на проекта пред българската правна общност в рамките на конференцията в Националния институт на правосъдието се проведе публична дискусия на тема „Индикатори за обществено доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики“. В нея редом с експертите по проекта участие взеха и висши български магистрати и представители на изпълнителната власт, включително министърът на правосъдието г-жа Миглена Тачева, директорът на Националния институт на правосъдието доц. д-р Пенчо Пенев, заместникът на главния прокурор и ръководител на Върховната касационна прокуратура г-н Христо Манчев и др. Основните задачи и очаквани резултати от работата по създаването на общоевропейски индикатори за доверието в правосъдието бяха представени от координатора на проекта JUSTIS проф. Майк Хаф от Института за проучване на наказателни политики, Кингс Колидж, Лондон, и ръководителя на групата от външни експерти проф. Джулиън Робъртс от Университета в Оксфорд.

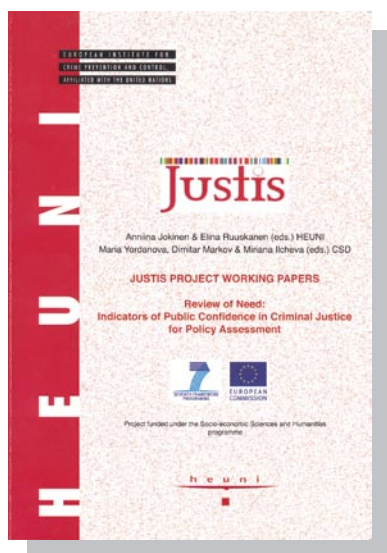
Международният екип от представители на участниците в проекта проведе и три работни срещи за координиране и планиране на съвместната работа.

На срещата в София на 23 март бяха представени постигнатите до момента резултати и беше обсъдена възможността за включване на въпроси за доверието в правосъдието и страха от престъпност в изследва-

нето за доверието на обществото в лондонската полиция, както и в Европейското социално изследване. Бяха набелязани следващите стъпки в работата, включително тези, свързани с разпространението на постигнатите резултати сред научните среди и органите на наказателното правосъдие. Срещата в Шефилд, Великобритания, състояла се на 3 юни 2009 г., беше посветена на изработването на методология за провеждане на когнитивни интервюта, анализ на такива интервюта и обучение за провеждането им. На последната за годината работна среща през септември в Любляна, Словения, беше отчетено успешното приключване на координираното от Правната програма на Центъра проучване на съществуващите индикатори за обществено доверие в правосъдието. Работата по проучването включваше анализ на значението на индикаторите за обществено доверие като инструменти за формиране и оценка на политики, преглед на научните и други публикации в областта на доверието в правосъдието и страха от престъпността в Европа и Северна Америка, както и обобщение на индикаторите за обществено доверие в правосъдието, прилагани на национално и международно равнище.

Резултатите от проучването, координирано от експертите на Правната програма Мария Йорданова, Димитър Марков и Миряна Илчева, бяха публикувани през септември от Европейския институт за превенция и контрол на престъпността (HEUNI). Публикацията е книга първа от поредицата доклади по проекта JUSTIS и се състои от три части – проучване на значението на общественото доверие като инструмент за оценка на политиките в някои европейски държави, преглед на литературата и съществуващите индикатори в отделните държави и описание и оценка на индикаторите

за обществено доверие в правосъдието на наднационално ниво.

Експертите на Центъра за изследване на демокрацията започнаха работа и по провеждането на планираните когнитивни интервюта, имащи за цел да проверят как различните групи от респонденти възприемат формулировката на въпросите за доверието в правосъдието. Първият кръг от интервюта беше проведен в периода юли – септември, а вторият – през ноември и декември, като резултатите от двата кръга бяха описани в обобщаващи доклади.

III. Съдействие на пострадалите от престъпления

В продължение на работата по проучване на законодателството, политиките, практиките и подходите на държавите-членки на ЕС относно пострадалите от престъпления, започнала през юни 2008 г., Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията подготви отделни доклади за всяка държава-членка и

подробен сравнителен доклад за пострадалите от престъпления в ЕС.

За успешното извършване на проучването Правната програма работи съвместно с експерти от всички държави-членки на ЕС, на които подготви и предостави подробни указания под формата на изследователски въпросник, съдържащ 56 въпроса, разделени в 5 основни тематични групи. Успоредно с това, за постигане на максимална пълнота на проучването, беше подготвен и разпространен и отделен въпросник до държавните институции и неправителствените организации в държавите-членки на ЕС, ангажирани с оказването на съдействие на пострадалите от престъпления.

Подготвеният сравнителен доклад обхваща няколко групи въпроси, като обща характеристика на понятието за пострадали от престъпления; практически аспекти на законодателството на държавите-членки относно пострадалите от престъпления; информация относно програми и механизми за финансово подпомагане на пострадали от престъпления в държавите-членки; държавни органи, отговорни за защитата на интересите на пострадалите от престъпления, и взаимодействието им с неправителствените организации, които работят с пострадали, както и със съответни органи от други държави-членки; неправителствени организации, работещи в областта на подпомагането на пострадали от престъпления. Подробна информация по тези въпроси за отделните държави-членки се съдържа в отделните доклади по страни, приложени към сравнителния доклад.

След представянето на докладите пред Европейската комисия през март и преработването им съобразно получените бележки, предложения и

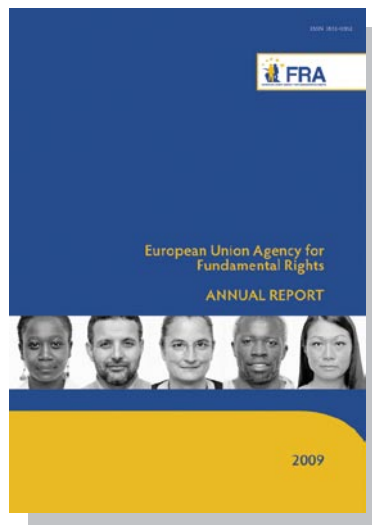
препоръки подготовеният окончателен вариант на доклада беше предосъставен на Комисията през юли.

Успешното осъществяване на проучването и ефективната работа на сформирания екип от експерти от 27-те държави-членки на ЕС, на които беше възложена задачата да подготвят анализ на законодателството и практиките в областта на защитата на пострадалите от престъпления в своите страни, даде възможност на Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията да продължи работата си в тази сфера, като се фокусира върху изготвянето на информационни карти за правата на пострадалите от престъпления в държавите-членки на ЕС. Работата започна през септември с разработването на подробен въпросник, изследващ правата на пострадалите в рамките на наказателния процес в държавите-членки на ЕС. Въпросникът бе съгласуван с Европейската комисия и с част от членовете на екипа и бе разпратен на експертите за попълване. Паралелно с това започна и подготовката за валидирането на информационните карти от компетентните държавни институции на 27-те държави-членки. Работата по изготвянето на информационни карти се осъществява в сътрудничество с Европейската организация по публично право, базирана в Атина, Гърция.

IV. Мониторинг на расизма и ксенофобията и мерките за тяхното противодействие

За четвърта поредна година Центърът за изследване на демокрацията продължи да изпълнява функцията на национален координатор за България по въпросите на расизма и ксенофобията на Агенцията на Европейския съюз за основните права.

През 2009 г., в изпълнение на поставените от Агенцията задачи, Центърът работи по подготовката на два тематични доклада – *Национален доклад за жилищната политика по отношение на ромите в България* и *Национален доклад за расизма и ксенофобията в спорта*. За целите на проучването бяха събрани статистически данни и проведени интервюта с представители на държавната администрация и неправителствени организации. Докладът, посветен на жилищната политика по отношение на ромите в България, беше публикуван от Агенцията през октомври 2009 г., а информация от него беше включена и в публикувания от Агенцията през същия месец „Сравнителен доклад за жилищните условия на ромите и Travellers в държавите-членки на ЕС“. Докладът, посветен на расизма и ксенофобията в спорта, също предстои да бъде включен като част от сравнително изследване на Агенцията за всички държави-членки на ЕС.

Центърът подготви и три бюлетина по темата расова дискриминация, включващи актуална информация за

новоизлезли анализи и доклади, промени в правната рамка и важни събития в областта на равното третиране и противодействието на расизма и ксенофобията.

След провеждането на изборите за Европейски парламент Центърът за изследване на демокрацията подготви и предостави на Агенцията за основните права анализ на присъствието на темата за расизма и расовата дискриминация в предизборната кампания в България. Анализът описва случаите на расистка или етническа пропаганда в хода на кампанията и прави оценка на позицията, заявена от основните политически партии по основни въпроси на етническото и расово равенство.

В края на годината експертите на Правната програма подготвиха и представиха на Агенцията и поредния годишен доклад за оценка на расизма и ксенофобията в България и мерките за тяхното предотвратяване и противодействие. За първи път редом с традиционните области законодателство, расова и етническа престъпност, здравеопазване, образование, заетост и жилищна политика, в доклада беше включена и информация за участието на малцинствата в политическия и обществен живот в страната.

И през 2009 г. Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията продължи да работи в тясно сътрудничество с редица национални, чуждестранни и международни институции и организации.

През 2009 г. по случай 130 години Министерство на правосъдието министърът награди Центъра за изследване на демокрацията с отличие за активна работа и добро взаимодействие.

В продължение на започналата още през 1998 г. инициатива на Центъра за създаване и укрепване на институцията омбудсман на национално и местно равнище в България в края на 2008 г. Правната програма започна работа по подготовката на анализ на нормативната база, регулираща работата на местните обществени посредници, и на препоръки за подобряването ѝ. Резултатите от проучването и препоръките за усъвършенстване на нормативната база бяха обобщени в доклад, представен през февруари 2009 г. на работна среща с участието на националния омбудсман и местни обществени посредници от цялата страна. Докладът, съдържащ преглед на историческото развитие на институцията местен обществен посредник в България и подробен анализ на действащата законова и подзаконова нормативна уредба, очертава основните слабости на правната рамка и формулира конкретни препоръки за нейното усъвършенстване. Основният извод, който направиха експертите на Правната програма въз основа на изготвения анализ и след запознаване с практиката на самите обществени посредници, бе необходимостта от съществено разширяване на законовата уредба на местните обществени посредници, тъй като от една страна, законовите разпоредби са по-стабилни и по-трудно подлежат на промени, което е от особено значение за устойчивостта на институцията местен обществен посредник, а от друга страна, това е най-ефективният начин за въвеждане на минимален набор от единни стандарти по отношение създаването и функционирането на тази институция и за преодоляване на значителните различия, съществуващи в момента на общинско равнище.

През 2009 г. Центърът за изследване на демокрацията участва като член на Гражданския експертен съвет към комисия „Професионална етика и пре-

венция на корупцията” на Висшия съдебен съвет. Представители на Правната програма участваха в провежданите заседания и представиха експертни становища по проекта за Наредба за показателите и реда за атестиране на съдия, прокурор, следовател, административен ръководител и заместник на административния ръководител и по проекта за Правила за назначаване на административни ръководители и техни заместници.

Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова бе поканена от новоизбрания министър на правосъдието като представител на Центъра за изследване на демокрацията в Обществения съвет от неправителствени организации към министъра на правосъдието. Съветът има за цел да допринесе за успешното сътрудничество между екипа на министерството и граждан-

ското общество в очертаването и постигането на приоритетните цели в работата на институцията. Участието в съвета на представител на Центъра за изследване на демокрацията е своеобразно продължение на активната роля на организацията в сходния обществен съвет, създаден към предишния министър на правосъдието.

В рамките на установеното партньорство между Центъра за изследване на демокрацията и други неправителствени организации от страната, ангажирани с проблемите на правосъдието, представители на Правната програма взеха участие в редица обществени прояви (конференции, кръгли маси и семинари), посветени на различни актуални проблеми на съдебната реформа в страната. Центърът за изследване на демокрацията се присъедини и към групата непра-

Проф. Джулиан Робъртс говори за важността от правилната интерпретация на данните от изследванията на общественото мнение за престъпността и правосъдието

вители организации, която през май организира пресконференция за кадровата политика в съдебната власт, последвана от открито писмо до министър-председателя, провокирани от все по-нарастващата необходимост от радикални промени в дългосрочен аспект не само в процесите, протичащи във Висшия съдебен съвет, но и в цялата съдебна система.

През 2009 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи осъществяването на поредица от дейности за укрепване на капацитета на гражданските организации в България за осъществяване на мониторинг в областта на правосъдието и вътрешните работи.

В рамките на тази инициатива бяха идентифицирани широк кръг неправителствени организации, работещи в областта на правосъдието и вътрешните работи, и беше създадена електронна база данни с информация за тяхната дейност. За тази цел експертите на Правната програма подготвиха система от критерии за определянето на организациите, работещи в тази област, както и формуляри за оценка на тези организации, чрез които беше осъществена и дейността по тяхното идентифициране. Електронната база данни е динамична и позволява периодично да бъде актуализирана и допълвана с нови организации.

По този начин беше поставено началото на изграждането на мрежа от граждански организации, ангажирани с въпросите на правосъдието и вътрешните работи.

С цел укрепване на капацитета на включените в мрежата организации техни представители бяха поканени да вземат участие в организирания от Правната програма семинар на тема „Общественото мнение и граж-

данският контрол върху правосъдието” с гост-лектор проф. Джулиан Робъртс, преподавател по криминология към Университета в Оксфорд. По време на дискусиата, проведена на 26 март 2009 г., беше направен изводът, че България и много държави-членки на ЕС се нуждаят от система от показатели, измерващи доверието в правосъдието, които да служат както за формирането на дългосрочни политики, така и за оценка на ефективността при изпълнението им.

С цел поддържане на информираността на мрежата от организации и запознаване на държавните институции с дейността на неправителствения сектор в сферата на правосъдието и вътрешните работи Правната програма продължи да издава и разпространява електронния бюлетин *Правосъдие и вътрешни работи*. След като през ноември 2008 г. бе разпространен първият брой от поредицата, през 2009 г. бяха подготвени още три издания – през февруари, април и юли. Бюлетините съдържат актуални новини и документи, свързани с европейската и националната политика в областта на правосъдието и вътрешните работи, както и информация за текущите и

предстоящи дейности на организациите, включени в мрежата.

На международно равнище Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията продължи да работи съвместно с редица чуждестранни и международни организации,

а нейни представители взеха участие в редица прояви, посветени на проблеми като превенция и противодействие на корупцията, реформа в органите на съдебната власт, укрепване на капацитета на институциите, ангажирани с противодействие на престъпността и др.

Икономическа програма

През 2009 г. Икономическата програма концентрира своите усилия върху следните две тематични области: (1) скрита икономика, антикорупция и добро управление, и (2) иновации, икономика на знанието и конкурентноспособност.

- **Скрита икономика.** Беше осъвременен *Индексът на скритата икономика за 2009 г.* Бяха организирани две кръгли маси, посветени на новите тенденции и методите за измерване на скритата икономика, както и на необходимите политики за ограничаване на нейното негативно влияние по време на криза.
- **Антикорупция.** Заедно с представители на неправителствения сектор Центърът за изследване на демокрацията изготви по поръчка на Министерския съвет анализ на изпълнението на Стратегията за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията за периода 2006 – 2008.
- **Пране на пари.** През 2009 г. започна разработването на *Наръчник за разследване на изпирането на пари*. Наръчникът е изготвен от работна група включваща всички заинтересовани институции и е предназначен за подпомагане на практическата работа на правоохранителните органи в страната в противодействието на корупцията и организираната престъпност.
- **Иновации, икономиката на знанието и конкурентноспособност.** Беше изготвен и представен годишният доклад *Иновации.бг 2009: Българската иновационна система в условията на глобална икономическа криза*, който анализира състоянието на националната иновационна система и прави препоръки за подобряване на иновационния потенциал на българската икономика. С участието на Центъра за изследване на демокрацията през 2009 г. България за четвърти път беше включена в най-старата ежегодна класация на конкурентноспособността на икономиките – Годишника на световната конкурентноспособност 2009 на IMD (International Institute for Management Development). Тази година България се изкачи до 38-мо място сред 57 икономики, определени като най-важни от инвестиционна гледна точка.
- **Добро управление в енергетиката – диверсификация и сигурност.** Икономическата програма изготви предложения в подкрепа на обществените политики в сферата на енергетиката, които разглеждат: (1) състоянието и нуждата от диверсификация и сигурност на българския енергиен сектор; (2) Енергийната стратегия на България до 2020 г.; (3) общата регулаторна рамка за зелените политики на Ев-

ропейски съюз във връзка с постигането на по-устойчиво развитие; (4) настоящи проблеми и предизвикателства за среща по климатичните проблеми в Копенхаген и възможните позиции и опции пред Европейския съюз и България. В анализите се подчертава, че последните промени в световната икономика, политика и начин на мислене, регионална динамика и геополитическа ситуация налагат осъществяването на съществени реформи с цел постигането на прозрачен, диверсифициран, ефективен и пазарно ориентиран енергиен сектор в България.

I. Скрита икономика, антикорупция и пране на пари

През 2009 г. Икономическата програма продължи да работи по оценка на политиката в сферата на скритата икономика и антикорупцията. Центърът за изследване на демокрацията и фондация „Фридрих Еберт“ организираха кръгла маса, посветена на новите тенденции и методите за измерване на скритата икономика по време на криза (27 февруари 2009 г.). Събитието имаше за цел да събере

мнения и материали за бъдеща публикация по проблемите на скритата икономика, както и за бъдещи обществени дискусии. Бяха представени индексите на скритата икономика и възможностите и ограниченията в използването на подхода за нейното измерване. Новите предизвикателства в това отношение обхващат:

- Разработване на система от индекси и ключови индикатори, чрез която се осъществява мониторинг и оценка не само на проявите скритата икономика,

Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията

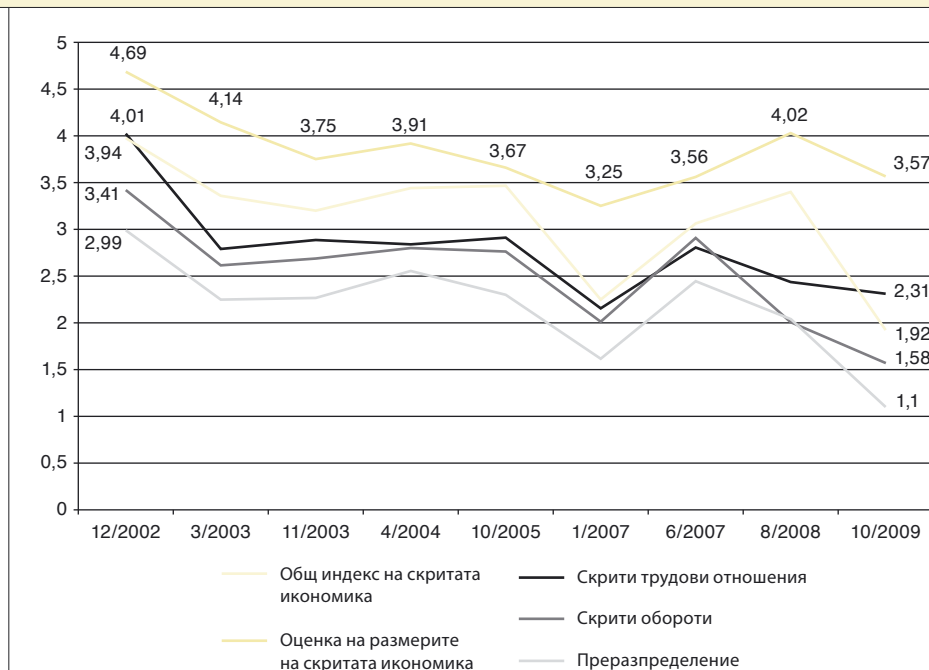
но и на ефективността на политиките и програмите за нейното ограничаване;

- Измерване на степента на достигане на поставените цели от международни и национални институции и постигнати конкретни резултати при ограничаването на скритата икономика;
- Възможност да се правят международни сравнения и да се следи динамиката на скритата икономика в различен секторен, тематичен и териториален обхват.

Бяха представени и елементите на успешни политики за ограничаване на скритата икономика – въвеждане на задължителната регистрация на трудовите договори през 2003 г.,

натиска от страна на Министерство на труда и социалната политика за спазване на изискванията, както и опитите за ограничаване на скритата икономика в другите сектори. Необходимо е разглеждането на скритата икономика на секторно равнище, нейните мрежи и механизми. Очерта се и една тревожна тенденция – промените в ключовите контролни органи и спадането на контролния им капацитет. Беше обърнато внимание върху необходимостта от приемането на закон за финансиране на политическите партии, което би дало отражение върху състоянието на сивата икономика. Беше обсъдена и връзката между доброто корпоративно управление в условията на икономическа криза и по-голямата прозрачност, постигната с излизането на фирмите на фондовата борса.

Графика 2. Индекс на скритата икономика 2002 – 2009 г.

Центърът за изследване на демокрацията и Фондация „Фридрих Еберт“ организираха кръгла маса на тема „Скритата икономика в България – политики за преодоляване на икономическата криза“ (10 декември 2009 г.). По време на събитието експерти от Икономическата програма представиха осъвременените индекси на скритата икономика за 2009 г. и коментираха ефективността на приложените политики за намаляване на нейното проявление в България. Участниците в кръглата маса дискутираха политиките за преодоляване на икономическата криза и за административна реформа и тяхното отражение върху скритата икономика.

Според последните данни от Индекса на скритата икономика през

2009 г. се наблюдава противоположно движение на компонентите на индекса при бизнеса и при населението. Докато при бизнеса индексът показва общ спад на скритата икономика спрямо предходни години, при населението се наблюдава покачване. Тази противоречива динамика се обяснява с ефекта на кризата и предприетите от правителството мерки за противодействие на скритата икономика през втората половина на 2009 г. От една страна, мерките са насочени предимно върху скритите обороти на бизнеса. От друга страна, в краткосрочна перспектива ефектът на кризата е противоположен при населението и бизнеса като води до повишаване на укриването на обороти и заетост при населението и намаляване на скритата икономика при бизнеса – преминаването от фор-

Кръгла маса „Скритата икономика в България – политики за преодоляване на икономическата криза“ (10 декември 2009 г.). От ляво на дясно: г-н Трайчо Трайков, министър на икономиката, енергетиката и туризма, г-р Огнян Шентов, председател на Центъра за изследване на демокрацията и г-н Росен Плевнелиев, министър на регионалното развитие и благоустройството

малната към скритата икономика е свързано с много по-малко разходи за населението, отколкото за бизнеса.

Представители на Центъра взеха участие в първата национална кръгла маса (31 март 2009 г.), организирана от Министерския съвет с цел да се направи преглед на напредъка по изпълнението на *Стратегията за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията за периода 2006 – 2008*. Експертите от Центъра представиха основните изводи от изготвения анализ на дейността по осъществяване на координация и контрол от страна на Комисията по превенция и противодействие на корупцията (КППК) в хода на изпълнение на Стратегията. Според анализа през оценявания период Комисията

регулярно е изготвяла отчети за изпълнението на мерките. Тези отчети обаче имат преди всичко описателно-констативен характер с ограничени аналитични и оценъчни функции. Беше обърнато внимание на важността от провеждането на регулярен мониторинг за ефективността на антикорупционните мерки и за степента на реализация на целите на Стратегията, каквито до момента не са извършвани. Липсва и конкретизация на приоритетите и политиката, а партньорството с НПО сектора е спорадично. Беше препоръчано да се повиши административният капацитет на Комисията, към която да се създаде собствен Секретариат, да се обезпечи дейността ѝ с необходимите средства и да се подобри публичността на нейната дейност онлайн.

От ляво на дясно: г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата програма, Център за изследване на демокрацията; г-н Здравко Сетков, Фондация за реформа в местното самоуправление; г-н Румен Яновски, Фондация „Аксес“; г-жа Меглена Плузгиева, заместник министър-председател на Република България; г-н Миклош Маршал, регионален директор за Европа и Централна Азия, Трансперънси Интернешънъл; г-жа Диана Коватева, Асоциация „Прозрачност без граници“ и г-жа Аделия Дамянова, Център за икономическо развитие

Представеният анализ показва, че в повечето случаи мерките срещу корупцията се изпълняват формално. Нужно е броят на мерките да се намали за сметка на тяхната целенасоченост и ефективност. Беше препоръчано да се поддържа по-голяма приемственост и последователност на мерките, да се засили сътрудничеството между отделните администрации, ефективно да се управлява информацията от постъпилите корупционни сигнали, както и в следващата стратегия да бъдат заложили мерки на местно ниво. Нужно е мерките да предвиждат по-голямо участие на гражданския сектор и създаване на култура на обществена нетърпимост към корупцията.

През 2009 г. започна изпълнението на проект, насочен към разработването на *Наръчник за разследване на изпирането на пари*. С цел да подпомогне реализирането на проекта беше сформирана работна група от представители на Центъра, Върховната касационна прокуратура, Националната следствена служба, Държавната агенция „Национална сигурност“, Министерството на вътрешните работи и Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност. Наръчникът разглежда теми, свързани с проблема и начините за изпиране на пари, национално и международно законодателство, вкл. приложението на Закона за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност, начини за изготвяне и международно сътрудничество при финансово разузнавателния анализ, събиране и анализ на информация за пране на пари, съдебни практики. Наръчникът посочва някои примери за изпиране на пари и тяхното разследване.

През 2009 г. Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията разшири обхвата на работата си по въпросите на разкриването и

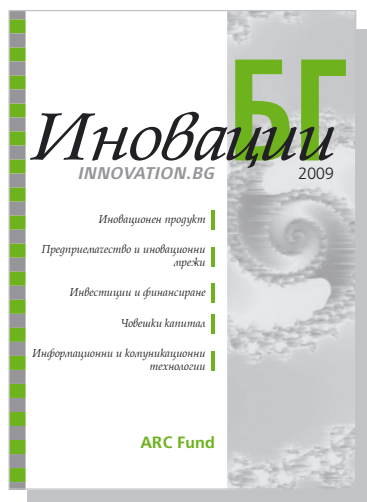
предотвратяването на конфликтите на интереси по високите етажи на властта. Освен анализаране и предоставяне на препоръки за политики, Центърът се ангажира значително и със застъпничество през тази година. Както беше предвидено в доклада *Престъпление без наказание*, още с влизането в сила на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси се създаде политическа коалиция с цел саботиране приложението на закона поне до изборите и опит за отслабване действието му на местно равнище. Първоначално се отложи срока за подаване на декларациите, а след това се внесе проектозакон, който обезсмисляше всички текстове, които бяха получили одобрението на гражданското общество в България и европейските й партньори. Проектозаконът дори беше приет на първо четене. Центърът за изследване на демокрацията успя да мобилизира значителна гражданска, медийна и политическа подкрепа. Като основен инструмент за тази мобилизация беше използван инструментариума на социалната мрежа в Интернет Facebook (www.causes.com/coi). Икономическата програма продължи през 2009 г. анализа на завладяването на гражданското общество от политици и висши администратори и на силно променените пазарни условия и динамика на дейността на организациите с нестопанска цел. Подготви се специализирана програма за повишаване на капацитета на журналисти и организации с нестопанска цел да разкриват и предотвратяват конфликти на интереси в местните власти, която ще бъде реализирана през първата половина на 2010 г.

II. Иновации и икономика на знанието

Икономическата програма продължи да подкрепя развитието на по-

литиките в сферата на иновациите и икономиката на знанието. Нейни експерти взеха участие в изготвянето на доклада *Иновации.бг 2009: Българската иновационна система в условията на глобална икономическа криза*, който анализира състоянието на националната иновационна система и прави препоръки за подобряване на иновационния потенциал на българската икономика. Тази година докладът обърна внимание на глобалната икономическа криза. Авторите подчертават, че във време на икономическа рецесия и нестабилност България трябва да преосмисли своята икономическа политика и да излезе с интегрирана стратегия за икономически възход на основата на иновациите, технологичното развитие и науката. Докладът *Иновации.бг 2009* дава отправни точки и предложения как да бъде осъществена подобна стратегия и посочва, че България трябва да използва кризата като възможност за мобилизиране на ре-

сурс за промяна и съживяване въз основа на нови източници на растеж.

Центърът за изследване на демокрацията и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ организираха кръгла маса на тема „Иновационната система на Китай:

Д-р Огнян Шентов, председател, Център за изследване на демокрацията (в средата) и г-н Жан Вансюе, посланик на Китайската народна република в България (трети от ляво на дясно).

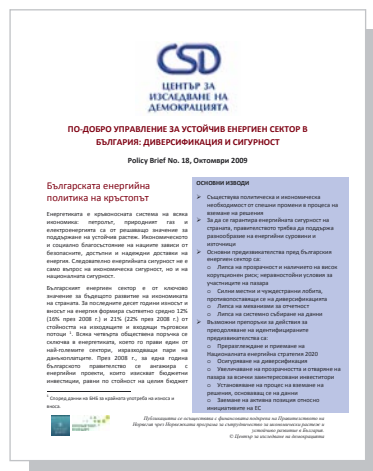
състояние и перспективи” (29 април 2009 г.) Събитието беше открито от д-р Огнян Шентов, председател, Център за изследване на демокрацията и г-н Джан Вансюе, посланик на Китайската народна република в България, който отбеляза значението на високо технологичните индустриални зони и пазарното приложение на изобретенията в Китай както в настоящия момент, така и в миналото. Г-н Марин Тинчев, кандидат-докторант към университета „Цингхуа“ в Китай представи поглед отвътре на иновационната система на Китай. Г-н Тинчев отбеляза високите темпове, с които Китай развива своята научно-изследователска и развойна дейност. Той описа историята и еволюцията на китайската иновационни система и наблегна на факта, че китайските университети с технологичен фокус и иновативните предприемачи в момента са лидерите в развитието на иновационната среда.

III. Укрепване на устойчивото развитие на България: добро управление в енергетиката

През 2009 г. Икономическата програма насочи усилията си към проблемите на енергийния сектор, който е от стратегическо значение за устойчивото социално-икономическо развитие на страната и националната сигурност, особено в контекста на растящите европейски и балкански пазари. Експерти от Икономическата програма изготвиха анализ на българския енергиен сектор на тема *По-добро управление за устойчив енергиен сектор в България: диверсификация и сигурност*. Анализът подчертава, че последните промени в световната икономика, политика и начин на мислене, регионална динамика и геополитическа ситуация налагат

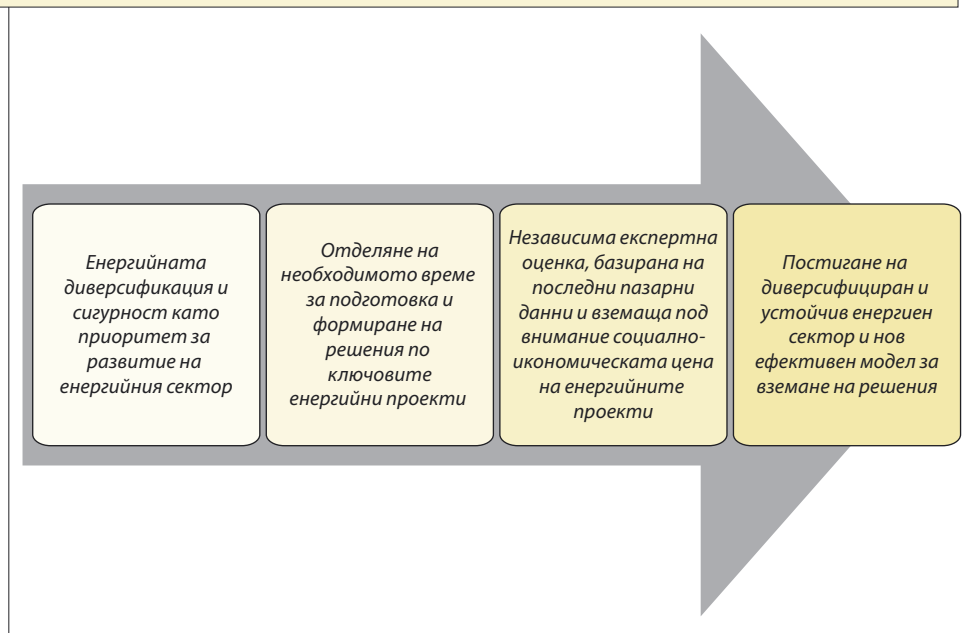
осъществяването на съществени реформи с цел постигането на прозрачен, диверсифициран, ефективен и пазарно ориентиран енергиен сектор в България. Страната трябва да участва активно в дебата относно европейската и международната енергийна политика, както и да реши множеството предизвикателства, свързани с енергетиката. Като възможни препоръки за действия за преодоляване на идентифицираните предизвикателства авторите на анализа посочват:

- Преразглеждане и приемане на Националната енергийна стратегия 2020;
- Осигуряване на диверсификация;
- Увеличаване на прозрачността и отваряне на пазара за всички заинтересовани инвеститори;
- Установяване на процес на вземане на решения, основаващ се на данни;
- Заемане на активна позиция относно инициативите на ЕС.

Анализът беше представен на 5 октомври 2009 г. по време на кръгла маса, посветена на енергийната диверсификация и енергийната сигурност. Кръглата маса беше открита от

Графика 3. Необходима промяна в начина на оценка и вземане на решения за големите енергийни проекти и цялостната стратегия за развитие на енергийния сектор

д-р Огнян Шентов, председател на Центъра за изследване на демокрацията, посланика на Кралство Норвегия в България г-жа Тове Скарстейн и посланик Джон М. Ордуей, временно управляващ Посолството на САЩ. Във встъпителните си думи д-р Шентов призова за започването на открит диалог относно процеса за формиране на енергийните политики. Г-жа Тове Скарстейн, посланик на Кралство Норвегия в България, подчерта готовността на Норвегия да работи с България за развитието на стратегическите подходи за добро управление и устойчива енергетика, прозрачност и алтернативни сценарии за постигане на енергийните цели на страната. Джон М. Ордуей, временно управляващ Посолството на САЩ подчерта значението на енергийната сигурност и разнообразието от енергийни суровини и източници. Според

него всеки монопол, включително и на енергийния пазар, би създал проблеми с енергийните доставки и би ограничил възможностите за конкурентно ценообразуване. Г-н Едуард Чау, главен експерт към Програмата за енергийна и национална сигурност на Центъра за стратегически и международни изследвания във Вашингтон отбеляза, че в момента новото българско правителство, също както и американското, е изправено пред една добра възможност да преосмисли и пренасочи своята енергийна политика. Енергийната сигурност е обществено благо и правителството трябва да защитава интересите на обществото. Г-жа Цветелина Бориславова, председател на Надзорния съвет на СИБАНК, отбеляза засилващата се роля на гражданското общество и неправителствените организации. Освен това тя подчерта необходи-

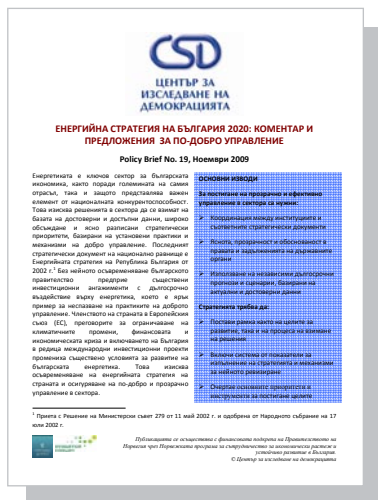

От ляво на дясно: г-н Едуард Чау, главен експерт към Програмата за енергийна и национална сигурност на Центъра за стратегически и международни изследвания във Вашингтон; г-н Трайчо Трайков, министър на икономиката, енергетиката и туризма; г-н Мартин Димитров, председател на комисията по икономическа политика, енергетика и туризъм; г-р Огнян Шентов, председател на Центъра за изследване на демокрацията и Посланик Джон М. Ордуей, временно управляващ Посолството на САЩ

мостта България да съгласува своите усилия и амбиции заедно с тези на европейските и световни участници: подобряване на енергийната ефективност, гъвкавост, развитие на нови технологии, сигурност на доставките и зачитане на екологичните стандарти. Г-жа Бориславова призова и за развитие на газовата инфраструктура и използването на биомаса за електроенергия. Събитието беше закрито от Посланика на Швеция г-н Пол Бейер, който представи европейската перспектива по темата. Според посланик Бейер енергийната политика на всяка страна трябва да има две тематични направления: създаване на система за ранно предупреждение, която да подпомага управлението на риска и

подобряване на механизмите на вътрешния енергиен пазар. Той също така подчерта, че повишаването на енергийната ефективност е пряко свързано и ще допринесе за повишаване на енергийната сигурност.

Експерти от Икономическата програма на Центъра взеха участие в кръгла маса на тема „Енергийната стратегия на България до 2020 г.“ организирана на 23 ноември 2009 г. от Парламентарната комисия по икономическата политика, енергетика и туризъм. По време на събитието те представиха втори анализ на тема *Енергийна стратегия на България 2020: коментар и предложения за по-добро управление*. Г-н Руслан Стефанов, директор на Икономическата

програма на Центъра посочи, че за постигане на прозрачно и ефективно управление в енергийния сектор са

нужни по-добра координация между институциите и съответните стратегически документи, по-голяма прозрачност и обоснованост в правата и задълженията на държавните органи, използване на независими дългосрочни прогнози и сценарии, базирани на актуални и достоверни данни. Стратегията трябва да включи система от показатели за изпълнение и механизми за нейното ревизиране, както и да постави рамка на целите за развитие и на процеса на взимане на решения.

Бяха изготвени и още два анализа в сферата на Европейските енергийни политики. Първият си постави за цел да направи преглед на общата регулаторна рамка за зелените политики на Европейски съюз във връзка с постигането на по-устойчиво развитие.

Таблица 1. Българските инструменти за изпълняване на задълженията по споразумението за промяна на климата

Тип	Инструменти	Конкретни стъпки или възможности
Правни	Закони и наредби	Двустранни и многостранни споразумения; Законодателството на ЕС и съответните национални законодателства по въпроса на промяната на климата
Финансови	Стимули и възможности за финансиране за популяризиране на съкращаването на въглеродни емисии и повишаване на енергийната ефективност от икономическите субекти	Фонд „Земеделие“, Фонд „Енергийна ефективност“, Структурни фондове на ЕС, Механизмите от Киото (Прилагане и търговия с вредни емисии)
Перспективи	Стратегии и планове за действие	Националната стратегия по околната среда и Втори национален план за действие (2005 – 2014)
Публичност	Образование и обществено съзнание	

Вторият анализ разглежда настоящи проблеми и предизвикателства за предстоящата среща по климатичните проблеми в Копенхаген и възможните позиции и опции пред Европейски съюз и България.

Докладът *Копенхаген: Какви са задачите и възможностите за България?* представя настоящата позиция на страната на международната маса за преговори и основните пукнатини, които пречат на реалните шансове за постигане на споразумение след изтичане на разпоредбите от Киото. Той последователно подчертава накратко целите и визията за действие на ЕС по климатичните проблеми след Киото. Анализът засяга българското участие в този процес, предложените цели и резултати, най-добрите опции за България на предстоящия рунд от преговори, както и очакванията за участието на България в оформянето на общата позиция на ЕС и по този начин и на цялостния световен процес.

Докладът *Зеленият елемент в устойчивите енергийни политики в Евро-*

па разглежда историческия път и конкретните измерения на европейското законодателство, свързано с енергетиката и опазването на околната среда. Той е първото усилие в серия документи, които ще разгледат подробно законодателството на ЕС за околната среда за устойчиво развитие, прилагането му в националните закони, трансформирането на тези мерки в правила и практики, насочени към реалното състояние на организацията на енергийните сектори в страните-членки, добрите практики и най-вече провалите в процеса на приемане на законите и заобикалянето на общите правила, особено в случаи от значение за България.

В резултат на проведените разговори и представени анализи, експерти от Центъра бяха поканени от Министъра на икономиката, енергетиката и туризма да участват в работната група по изработване на показатели за прозрачност в енергийния сектор, както и за независими наблюдатели към работна група „Прозрачност“ на Европейския форум за атомна енергетика.

Графика 4. Основни документи на ЕС за въвеждане на възобновяеми енергийни източници

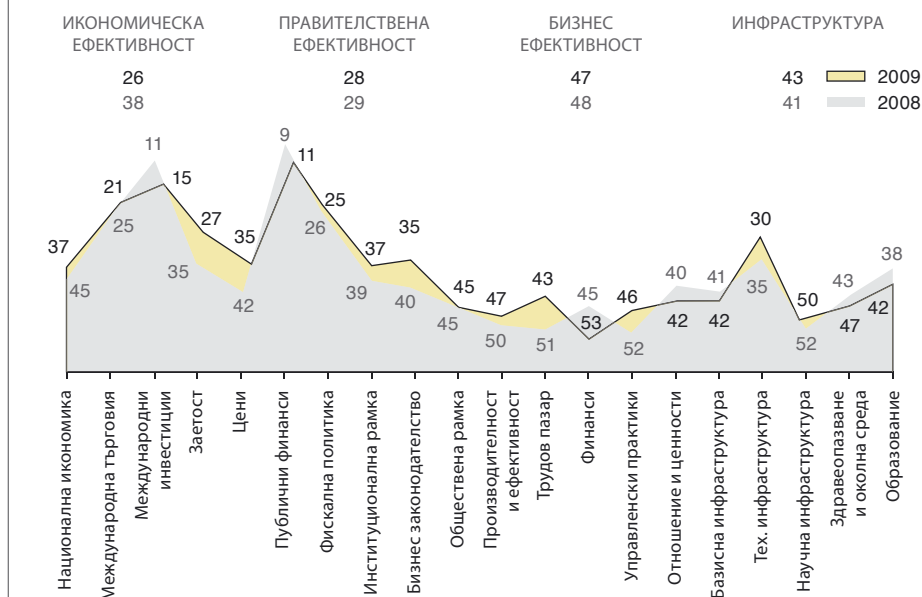

IV. Конкурентоспособност

През 2009 г., с участието на Центъра за изследване на демокрацията, България за четвърти път беше включена в най-старата ежегодна класация на конкурентоспособността на икономиките – Годишника на световната конкурентоспособност 2009 на IMD (International Institute for Management Development). Тази година България заема **38-мо място сред 57 икономики. Така България се класира една позиция по-напред от предходната 2008 г.**, пред страни като Испания, Бразилия, Полша, Унгария, Турция, Русия, Италия, Румъния, Гърция, Хърватия и Украйна. България има най-висок резултат в първата група от фактори ефективността на икономиката (след спада от 31-во на 38-мо място през 2008 г. се

наблюдава покачване до 26-то място в класацията за 2009 г.). Следва ефективността на правителството (28-мо място, в сравнение с 38-мо за 2007 г. и 29-то за 2008 г.). Единствено по отношение на инфраструктурата се наблюдава спад – България е класирана на 43-то място сред 57-те участници (две места по-ниско в сравнение с миналата година). Ефективността на бизнеса е оценена най-ниско – на 47-мо място – в сравнение с останалите три групи показатели. Въпреки това се наблюдава подобрене от 2007 г., когато тя е заемала предпоследното 54-то място. Трябва да се отбележи, че ефективността на бизнеса се разглежда като пресечна точка на останалите три групи фактори и е показателна за способността на дадена икономика за систематичен подход в развитието на своята конкурентоспособност.

Графика 5. Профил на сравнителната конкурентоспособност на България, Годишник на световната конкурентоспособност, IMD, 2008 и 2009 г.

Класацията извежда петте основни предизвикателства пред България за 2009:

- преодоляване на политическата нестабилност и несигурност преди и след парламентарните избори през юли 2009 г.
- подобряване върховенството на закона за ограничаване на сивата икономика, корупцията и организираната престъпност
- подсилване на ефективността на държавните разходи, стратегическото планиране и прозрачността на политиките
- подобряване работата на държавната администрация и предоставянето на административни услуги чрез агресивно въвеждане на електронно правителство
- реформиране на икономическата

политика и повишаване на държавните разходи за МСП, изследователска, технологична и иновационна дейност, както и ИКТ

Експерти от Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията взеха участие в изготвянето на четвъртия икономически доклад, разработен по поръчение на президента, *Световната финансово-икономическа криза и България, глава 4 Българската конкурентоспособност в светлината на световната финансова и икономическа криза*. В главата се цитират данните от Годишника на световната конкурентоспособност и се посочват конкурентните предимства и недостатъци на България. Правят се препоръки за подобряване на конкурентната позиция на страната в краткосрочен и дългосрочен аспект.

Социологическа програма

От средата на 2009 г. Социологическата програма възстанови дейността си като самостоятелна структурна единица на Центъра за изследване на демокрацията и промени акцентите на своята дейност, като се преориентира към разработване и реализация на изследователски проекти с по-академичен характер в ключови сфери на общественото-икономическия живот на национално и европейско равнище. В този контекст Социологическата програма насочи дейността си в няколко приоритетни области:

- **Оценяване на публични политики и програми.** Разработване на методи и индикатори за мониторинг и оценка на ключови обществени сфери – правосъдие и вътрешни работи, възлагане на обществени поръчки, използване на средства от структурните фондове на Европейския съюз и др. Подготвено е учебно-методическо ръководство *Мониторинг и оценка на публични политики и програми*.

- **Политики за интеграция на имигранти и бежанци.** Осъществен е анализ на информационното осигуряване на политиките и мерките за интеграция на граждани на трети страни и са направени препоръки за неговото оптимизиране. Разработени са методи и индикатори за оценка на резултатите и въздействието на политиките за интеграция на имигранти. Направена е оценка на социалното въздействие на интеграционните политики и ефектите от тях върху имигранти от трети страни и върху приемащото българско общество.

- **Комуникация на науката в обществото.** Осъществяване на изследвания и обучение в областта на комуникацията на науката и научно-технологичното развитие. Експерти на Социологическата програма участват в теоретически и практически обучения на български и европейски учени за комуникация на науката, което формира знания и умения в различни направления.

- **Развитие на методологически и експертен капацитет на Социологическата програма:**

- ◆ Мониторинг и измерване на корупцията и скритата икономика;
- ◆ Виктимизационни и криминологични изследвания;
- ◆ Прилагане на форсайт методи;
- ◆ Социална политика и защита на уязвими групи;
- ◆ Защита на човешките права и граждански активизъм.

I. Оценяване на политики и програми

Социологическата програма на Центъра за изследване на демокрацията изгражда методологически и експертен капацитет за извършване на оценки на социалното въздействие на публични политики и програми на национално и европейско равнище. През последните две десетилетия теорията и практиките за оценка на политики и програми се развиват изключително динамично в различен териториален и институционален контекст. Социалното оценяване се обособява и утвърждава като самостоятелен и с нарастващ престиж център на теоретични разработки, емпирични и методологически изследвания, консултантска и практическа дейност. Международни институции и организации (Европейска комисия, Организация за икономическо сътрудничество и развитие, Световна банка, Програма за развитие на ООН, УНИЦЕФ и др.), национални правителства и граждански организации използват все по-активно практиките на социално оценяване на политики, програми и проекти с различен характер и обхват.

През 2009 г. беше подготвена за печат публикация на тема *Мониторинг и оценка на публични политики и програми* (Учебно-методическо ръководство. Първа част). Социалната оценка на обществените политики и програми е инструмент на доброто управление при упражняването на политическа, икономическа и административна власт на всички равнища. Тя трябва да се разглежда като неразделна част от процеса на вземане на решение и управление на цялостния цикъл на разработване, прилагане и оценяване на обществените политики и програми. Утвърждаването на социалното оценяване като ключов компонент на

доброто управление и вграждането му в цялостния цикъл на реализация на публичните политики и програми, ще даде възможност и за извършване на експертно-консултантска дейност от Социологическата програма. Това е в унисон и с дейностите на Икономическата програма, свързани с изследване на теорията, практиките и предизвикателствата на доброто управление, както и с работата на Правната програма по разработване на индикатори за оценка на доверието в правосъдната система и достигането на ключови национални цели в областта на правосъдието и вътрешния ред.

II. Политики за интеграция на имигранти и бежанци

През 2009 г. Социологическата програма работи по линия на Европейския фонд за интеграция на граждани на трети страни за усъвършенстването на методологията за наблюдение и оценка на интеграционните политики и практики в страната и разработване на модел на интегрирана информационна система за имигранти,

граждани на трети държави (ГТД) и политиките за тяхната интеграция. Беше подпомогнато успешното изпълнение на Националната стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008-2015) и въвеждането в практиката на „Общите основни принципи по интеграция на имигранти в ЕС“. Бяха проучени съществуващите средства за наблюдение и схеми за оценка на интеграционните политики и практики спрямо ГТД и се правят предложения за разширяване на възможностите за събиране на надеждна и достатъчна по обем информация относно мерките за интеграция и ефектите от тях както върху бенефициентите, така и върху приемащото общество. Беше проведено качествено изследване за проучване, анализ и оценка на потребностите, проблемите, удовлетво-

реността и очакванията на гражданите на трети страни.

Беше реализирано и количествено проучване за степента на информираност и ангажираност на българското общество по отношение на интегрирането на ГТД, както и относно нагласите и реакциите към провежданата интеграционна политика в страната. Резултатите от изследването показват, че приемащото общество силно диференцира имигрантите в България според етническия им произход.

На най-голяма подкрепа се радват политиките, които целят приобщаването на имигрантите към нормите на българското общество – език, култура, история. Огромната част от анкетиранияте приемат имигранти-

Групова дискусия с имигранти

Таблица 2. По-скоро одобрявате или по-скоро не одобрявате приемането на имигранти от следните райони?

	По-скоро приемам	По-скоро не приемам	Без отговор
Русия	80,7%	15,3%	4,0%
Други бивши съветски републики (Украйна, Молдова, Казахстан и др.)	76,3%	18,5%	5,2%
Западните Балкани (например Македония, други страни от бивша Югославия, Албания)	61,4%	33,3%	5,3%
Северна, Централна и Латинска Америка	56,4%	34,8%	8,8%
Азиатските страни (Китай, Виетнам и др.)	46,2%	47,8%	6,0%
Африканските страни (Кения, Нигерия, Ангола и др.)	38,5%	54,3%	7,2%
Турция	38,1%	58,6%	3,4%
Арабските страни (Ирак, Сирия, Египет, Палестинска автономия и др.)	33,1%	60,3%	6,7%

те да посещават курсове по български език, да получават познания в областта на българската история и култура, както и децата им да учат в български училища. Има необходимост от информационни кампании, които да популяризират тези политики и мерки, които са свързани с човешките права на имигрантите и защитата им от дискриминация.

Разработен е модел на интегрирана информационна система и база данни, включваща специфични показатели относно обектите и субектите на провежданата интеграционна политика в страната по отношение

на гражданите от трети държави съобразно потребностите на заинтересованите страни, провеждащи политики и практики по интеграция на имигранти. Реализацията на този модел би допринесла за осигуряване на необходимата информационна среда за оптимизиране и периодично актуализиране на интеграционната политика на Р. България, както и за провеждане на постоянен мониторинг върху изпълнението и ефектите на мерките по интеграция.

Като продължение на усилията на Социологическата програма в тази приоритетна област се реализира

Таблица 3. По-скоро одобрявате или по-скоро не одобрявате следните форми за интегриране на имигрантите (граждани на чужди държави, които не са членове на европейския съюз) в българското общество?

	По-скоро приемам	По-скоро не приемам	Без отговор
Да посещават курсове по български език	92,4%	5,2%	2,4%
Да получават познания за българските история и култура	92,0%	4,0%	4,0%
Децата им да учат в български училища	88,9%	7,0%	4,0%
Да сключват брак с български граждани	64,8%	25,4%	9,9%
Общините, в които има имигранти, да разработват специални програми за интеграцията им	61,5%	25,9%	12,6%
Да имат възможност да практикуват собствените си религия и култура	61,2%	30,4%	8,3%
Да имат възможност да работят при равни условия с българските граждани	53,7%	41,0%	5,3%
Да бъдат включвани в програми за социално подпомагане	46,7%	45,2%	8,2%
Да имат право на ползване на общински жилища	40,1%	49,0%	10,8%
Да имат право на финансово подпомагане от държавата	39,9%	51,6%	8,6%

и проект на тема „Разработване на индикатори и методи за оценка изпълнението на целите и мерките по интеграция на граждани на трети страни“. Проектът е ориентиран към разработване и развитие на методи и индикатори за оценка изпълнението на целите по интеграция на граждани на трети страни в съответствие с най-добрите европейски практики и потребностите на националните и местните институции, формулиращи

и реализиращи политиките и мерките по интеграция в страната.

III. Комуникация на науката в обществото

В условията на глобализиращ се свят и изграждащи се икономика и общество на знанието, процесите на производство, обмяна и разпространение на знание се превръщат в при-

оритет за социалните науки. В този контекст Социологическата програма осъществява изследвания и обучение по комуникация на научно-технологичното развитие. Фактор за това е и практическят опит и изградените партньорски контакти с най-голямата европейска мрежа в тази област, както и участието на експерти на Социологическата програма в няколко международни инициативи:

- Обучение на европейски учени за комуникация на науката (ESConet Trainers – Science communication training for Europe’s scientists), Седма рамкова програма на ЕС.
- Обучителен семинар за млади учени „Науката и обществото в диалог: популяризиране на научните резултати“, финанси-

ран от Британския съвет – България

- Европейска работна среща за комуникация на науката (European Science Communication Workshops), осъществен в рамките на Шеста рамкова програма на ЕС.
- Промени в организацията на труда и социално реструктуриране в „обществото на знанието“ (WORKS), Шеста рамкова програма на ЕС.

IV. Развитие на методологическия и експертен капацитет на Социологическата програма

В партньорство с италианската неправителствена организация Транскрайм (Transcrime) беше реализиран

Участници в консултативна среща с български граждани по проект „CIVISTI“

изследователски проект, възложен от Европейската комисия, за подготовка на Европейско изследване на престъпленията срещу бизнеса.

Целта на проекта е да се разработи единна методология в рамките на ЕС за оценка на разпространението и въздействието на престъпленията срещу бизнеса. По този начин се осигурява надежден инструмент за събиране, анализиране и сравнение на информация за икономическите престъпления и виктимизацията на бизнеса в Европейския съюз (всичките 27 страни-членки, както и държавите кандидати за членство – Македония, Турция и Хърватия). Осъщественият проект предложи методология, която дава възможност:

- Да се отговори на потребностите на политиката на ЕС и прилагането на Плана за действие на ЕС и по-конкретно при изпълнението на задачата за „измерване на разпространението и структурата на виктимизацията в бизнес сектора“.
- Да се сравняват данни от изследвания на престъпността и виктимизацията в ЕС и държавите-кандидатки за членство.
- Да се унифицира изследване на

отличителните характеристики на бизнес престъпността в ЕС, където спецификите в структурата и начина на правене на бизнес, културните и езиковите различия са от съществено значение.

- Да се предложат методи и индикатори за измерване на разходите и последиците от извършване на престъпления срещу бизнеса в различен контекст.

Социологическата програма осигурява социологическа експертиза (главно с методологически и аналитичен характер) при разработване на изследователски методики и инструменти, събиране и анализ на данни, прилагането на авангардни изследователски техники и инструменти. През 2009 г. Социологическата програма предоставя такава експертиза при реализацията на няколко вътрешно и външно институционални изследователски проекта.

Конкретен фокус на сътрудничеството на Социологическата програма и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ е разработването и прилагането на форсайт методи по отношение оценяването на социалното въздействие на политики и програми в областта на науката и иновациите.

Европейска програма

През 2009 г. Европейската програма съсредоточи своето внимание главно върху въпросите свързани с: (1) изследването на динамиката и тенденциите на конвенционалната и организираната престъпност и (2) необходимостта от реформа на сектора за сигурност и превенция на престъпността.

- **Мониторинг и превенция на престъпността.** Беше осъществено Национално изследване на престъпността 2009 (НИП). Резултатите и изводите бяха публично представени и бяха публикувани в доклада „Конвенционалната престъпност в България: равнища и тенденции“.
- **Реформа в сектора за сигурност.** Беше изготвен доклад с анализ на състоянието на сектора за сигурност и необходимите стъпки за неговата реформа, и съвместно със специализираната парламентарна комисия беше организирана кръгла маса за неговото представяне.
- **Противодействие на организираната престъпност.** Продължи практиката на обмен на добри практики в усилията за създаване на условия за прилагане в България на европейски подходи за оценка на риска от организирана престъпност.
- **Разширяване на полето на изследване.** Проведено беше изследване на връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на Европейския съюз и беше изготвен доклад, обобщаващ резултатите и препоръките от изследването.

I. Мониторинг и превенция на престъпността

Една от областите с дългосрочен интерес и многогодишна практика в работата на Европейската програма е анализ и представяне на резултатите от Националните изследвания на престъпността (НИП). През 2009 година резултатите и изводите от НИП 2009 бяха представени на организиран на 20 май семинар на тема: „Конвенционалната престъпност в България 2007 – 2008 г. Прилагане на добрите практики в областта на мониторинга на правосъдието и вътрешните работи“.

На семинара г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, представи динамиката на конвенционалната престъпност в България за 2007 и 2008 година, като анализира и съпостави данните на Националните изследвания на престъпността (НИП) с официалната полицейска статистика. Прочуването бе извършено за шести път по методика, използвана от UNICRI в Международното виктимизационно изследване на престъпността (ICVS) и Международното изследване на престъпността в Европейския съюз (EUICS). Причините за различните резултати в показателите на официалната статистика и тези на викtimi-

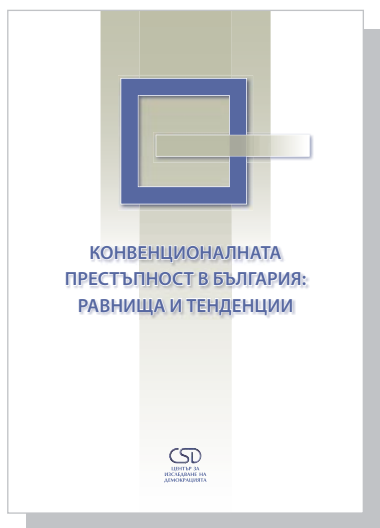
От ляво на дясно: г-н Тихомир Безлов, Център за изследване на демокрацията; генерален комисар Павлин Димитров, Министерство на вътрешните работи и г-р Огнян Шентов, председател, Център за изследване на демокрацията

зационните изследвания и факторите, оказващи влияние на динамиката на конвенционалната престъпност се коренят до голяма степен в обстоятелството, че българите все по-рядко обявяват престъпленията в полицията като нивото на подаване на информация от гражданите е по-ниско в сравнение с това на други страни от ЕС. За да може тази тенденция да се промени е нужно увеличаване на контрола в полицейската дейност и полагане на усилия за повишаване доверието на обществото. Прогнозата е, че в ситуация на рецесия ще се създаде напрежение, което ще се отрази негативно и на нивото на престъпността.

Г-н Павлин Димитров, генерален комисар на МВР, представи вижда-

нето на Министерството за необходимостта, да се даде приоритет на превантивните мерки, квалификацията и мотивацията на служителите на МВР. Г-н Димитров благодари на Центъра за изследване на демокрацията за доброто партньорство и подчерта, че представянето на независими данни по отношение на престъпността е от полза както за МВР, така и за цялото общество.

Участниците в дискусиата обсъдиха различните подходи за противодействие и отчитане на престъпността и нуждата от модернизиране на полицейската дейност и посочиха, че някои от представените тенденции са ранни сигнали за наличието на икономически проблем.

През 2009 г. бе публикуван и докладът *Конвенционалната престъпност в България: равнища и тенденции*. В доклада д-р Емил Ценков, старши експерт в Центъра прави анализ на най-чувствителните за гражданите проя-

ви на конвенционалната престъпност. Виктимизационните изследвания и анализът на този вид престъпления в страната показват, че тяхното равнище и тенденции определят състоянието и промените в общата криминогенна обстановка в страната. Необходимостта от повишаване ефективността на правозащитните органи в борбата срещу престъпността като цяло се превърна едновременно в един от най-наболелите проблеми за обществото и в един от най-важните приоритети след приемането на България за пълноправен член на Европейския съюз. В тези условия както оценката за равнищата на конвенционалната престъпност в страната, така и оценката за дейността на полицията вече не са монопол на съответните специализирани държавни институции. Всичко това още повече налага конвенционалната престъпност да се оценява в нейната динамика чрез общопризнати и прозрачни стандарти, критерии и подходи.

Участниците в кръглата маса „Полицията в модерното общество“.

II. Полицията в модерното общество: необходимата реформа в България

Въпросът за реформата в полицията беше във фокуса на организираната на 25 август 2009 г. от Центъра за изследване на демокрацията, със съдействието на Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред на Народното събрание, кръгла маса посветена на проблемите на вътрешната сигурност в страната, състоянието на националната полиция и необходимите стъпки за реформиране на сектора и възстановяване на доверието на обществото.

Във въстъпителните си думи д-р Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията,

посочи, че реформата в полицията е част от цялостната реформа на сектора за сигурност в България. За постигане на успех има три важни предпоставки: наличие на политическа воля за промяна, активна позиция на гражданското общество и ангажимент от страна на нашите евроатлантически партньори. В момента в България, за пръв път от много време, тези предпоставки съществуват.

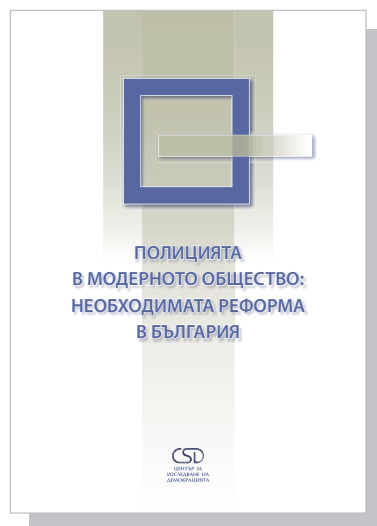
В своето изказване посланик Джон Ордуей, временно управляващ посолството на САЩ, подчерта, че доверието на гражданите в тяхната полиция е от особена важност за резултатите. По отношение на ролята на партньорите, посланик Ордуей посочи, че в момента както техническата помощ, така и оперативното сътрудничество

От ляво на дясно: г-н Христо Ангелов, зам.-министър на правосъдието; посланик Джон Ордуей, временно управляващ посолството на САЩ в България; г-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията; г-н Цветан Цветанов, заместник министър-председател и министър на вътрешните работи.

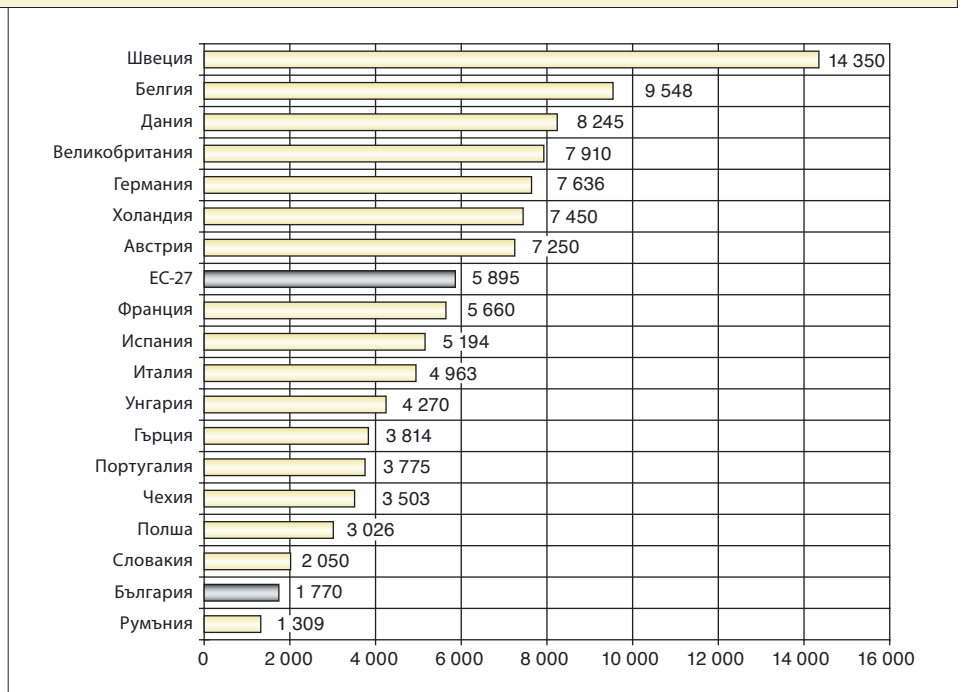
между съответните служби на САЩ и България дават добри резултати, особено що се отнася до борбата с трафика на наркотици.

Г-н Чавдар Червенков, Директор на Европейската програма в Центъра за изследване на демокрацията представи доклада *Полицията в модерното общество: необходимата реформа в България*. Изводите за състоянието на сектора за сигурност и на българската полиция, формулирани в доклада, се основават на съпоставката и анализа на резултатите на статистическите данни на Евростат, на официалната статистика на МВР и на резултатите от виктимизационните Национални изследвания на престъпността на Центъра за изследване на демокрацията за

последните две години. Въпреки че статистическите данни следва да се

Графика 6. Брой регистрирани престъпления на 100 000 жители (2007 г.)

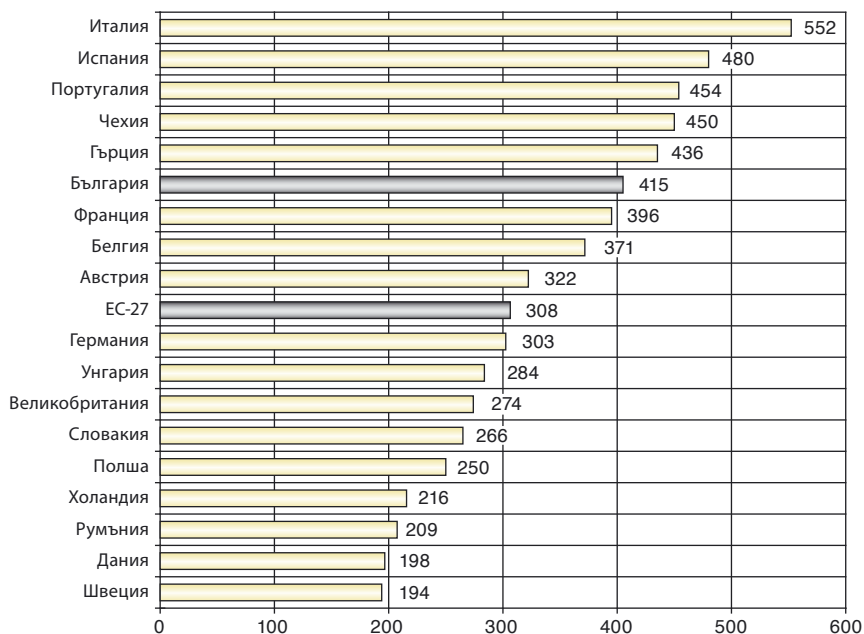
интерпретират предпазливо, сравнението на базовите показатели на българската и на полициите в страните-членки на ЕС показва тревожно несъответствие между броя на полицаите и ефективността на тяхната работа. Така например през 2007 г. у нас са регистрирани 8 пъти по-малко престъпления, отколкото в Швеция, 5,4 пъти по-малко от Белгия, 4,5 пъти по-малко от Великобритания, 4 пъти по-малко от Австрия, 2,4 пъти по-малко от Унгария.

В същото време числеността на българската полиция е в горната част на скалата, при сравнение с числеността ѝ в страните-членки на ЕС. Числеността на българската полиция е по-голяма от средната за Европейския съюз.

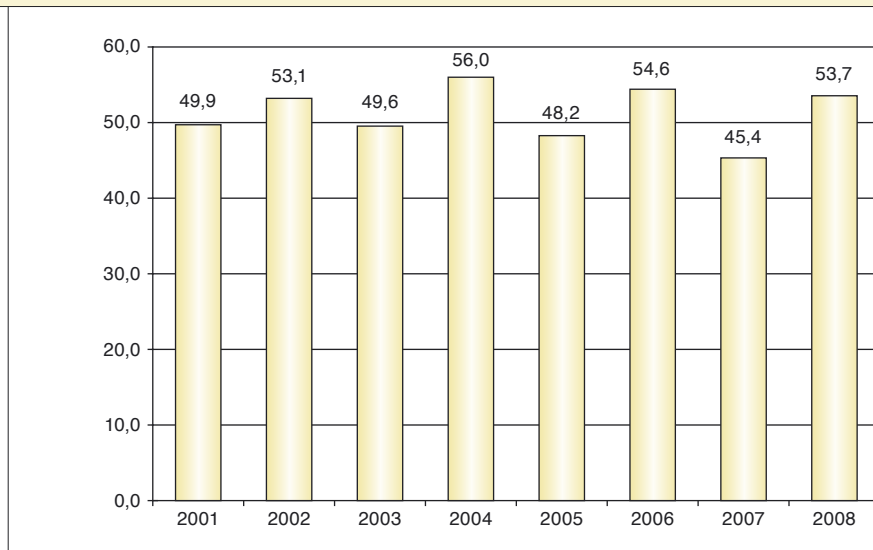
Тревожни са и резултатите от виктимизационните изследвания. Анализът на данните показва, че се запазва сравнително висока степен на недоверие в работата на полицията и на неудовлетвореност от резултатите от борбата с престъпността. Много граждани не търсят съдействието на полицията и това, съчетано с полицейските филтри при регистрацията на престъпленията, създава една изкривена и нереална картина на равнищата на конвенционалната престъпност в страната.

Това създава сериозни рискове за взаимоотношенията полиция – граждани и за състоянието на вътрешната сигурност като цяло. За формулиране на етапите на реформата в изследването се предлага изготвянето на Бяла книга на вътрешната сигурност, като

Графика 7. Брой полицаи на 100 000 души население – 2007 г.
(За България разчетът е направен на база 32 000 полицаи.)

Графика 8. Дял на заявените в полицията престъпления (в %).

съставна част на нова Стратегия за национална сигурност, обвързване на полицейската дейност с цялостната правителствена политика чрез разработване на система от национални индикатори за оценка на ефективността, чрез преосмисляне на политиките за сигурност и чрез нов подход при финансирането на системата за вътрешна сигурност. Основната цел на извършваните промени следва да бъде повишаване на прозрачността и инструментите за обществен контрол на системата и приближаване на услугата сигурност до нейните потребители – гражданите.

Основната причина за установените несъответствия в статистиката на МВР и на Главна прокуратура, според заместник-главният прокурор Валери Първанов, е все още неработещата Единна интегрирана информационна система на правоохранителните и правозащитните органи.

Очевидна е необходимостта от техническо превъоръжаване на полицията за решително подобряване на качеството на работа, тъй като с ниското качество на доказателствения материал най-често се обяснява недостатъчната ефективност на съдебната власт. По причина неизвестен извършител и изтекла давност през 2008 г. са прекратени 600 000 производства, и по същата причина и през 2009 г. ще ги последват нови 600 000.

Основната цел на реформата в МВР, по думите на г-н Цветан Цветанов, вицепремиер и министър на вътрешните работи, е възстановяването на доверието в системата. След началните мерки за подобряване на координацията и взаимодействието между правоохранителните и правораздавателните органи като следваща стъпка се очертава интегрираната информационна система. Като важно условие за успеха на реформата министърът вижда необходимостта от

От ляво на дясно: г-н Армин Херфорт, офицер за връзка към посолството на Германия; г-н Волфганг Вендел, консул в посолството на Германия; г-н Рейнхард Кройцер, главен инспектор към Федералната криминална полиция на Германия; г-жа Урсула Тьотел, главен инспектор към Федералната криминална полиция; г-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра за изследване на демокрацията

широк политически консенсус, максимална прозрачност и широко участие на представителите на гражданското общество.

III. Противодействие на организираната престъпност

В процеса на обмен на добри изследователски практики в областта на изследванията и мониторинга на организираната престъпност Центърът за изследване на демокрацията организира работна среща (1 юли 2009 г.) с представители на Федералната криминална полиция на Германия, Агенцията за борба с тежката организирана престъпност на Великобритания (SOCA) и на посолството на Германия в София.

Ролята на федералната полиция при анализирането и изготвянето на закони за борба с организираната престъпност бе представена от г-жа Урсула Тьотел, Главен инспектор към Федералната криминална полиция на Германия. Главната цел на Федералната криминална полиция е да приложи иновативни изследователски методи в процеса на ограничаване на организираната престъпност. Един от текущите проекти на федералната полиция се състои в разработване на съвместни проекти и обмен на информация със страни от Югоизточна Европа. Федералната полиция оказва помощ и на жертвите на трафик на хора.

Г-н Николай Тагаров, старши анализатор към Центъра за изследване на демокрацията, представи проучване

От ляво на дясно: г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията и г-р Емил Ценков, главен експерт към Центъра за изследване на демокрацията

на Центъра, което анализира връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на ЕС. Г-н Тагаров спомена предишния опит на Центъра в изследване на организираната престъпност. Той поясни индиректната връзка между нивото на корупция и БВП – колкото по-нисък е процентът на БВП, толкова по-висока е корупцията.

Дискутирани бяха и проблемите на търговията с антики. Д-р Емил Ценков, главен експерт към Центъра за изследване на демокрацията наблегна на важността на темата от гледна точка на политиката. Пазарът на антики е строго структуриран и се състои от вътрешни пазари и международни нелегални търговски канали. В момента в България количеството намерени

антики от римски, елински и тракийски времена е най-голямото в Европа. Това прави проблема твърде значим. Поради лични интереси или незаинтересованост този проблем не се обсъжда от политиците, а и не съществуват ефективни закони, които да ограничат контрабандата на антики. Г-н Тихомир Безлов, старши анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, представи главните изводи от изследването на произхода и структурата на организираната престъпност в България, характеризираща се с три основни типа престъпници – подземни предприемачи, олигарси и силови предприемачи. В сравнителен план се очертават същите нива на организираната престъпност в България, каквито са в Русия, Украйна и Нигерия – страни с много по-голямо население.

IV. Корупция и организирана престъпност в страните-членки на Европейския съюз

По поръчка на Европейската комисия се проведе изследване на връзката между корупцията и организираната престъпност в 27-те страни-членки на Европейския съюз. Резултатите и препоръките от изследването, обобщени в заключителен доклад, целят да допринесат за развитието на ефективни политики за противодействие на корупцията и организираната престъпност на европейско равнище и за споделяне на добри практики в тази област.

Изследването анализира основните причини и фактори, които обособяват използването на корупция от организираната престъпност, основните корупционни схеми и рисковете, които те пораждат, размера и въздействието на корупцията върху институциите и обществото, като се отчетат различия на национално и регионално равнище. За целта бяха проведени 156 интервюта в 27 страни, серия от статистически анализи, и бе направен задълбочен преглед на литературата в областта.

Статистическият анализ показва различен интензитет на корупцията в държави членки на ЕС, което позволи обособяването на 7 различни клъстера от държави с различни нива на наситеност на корупция и организирана престъпност. Изследването очерта и различните социални, културни и исторически фактори в ЕС, които влияят на начините, по които организираната престъпност използва корупция в публичната и частната сфера.

Прави се разрез на корупционния натиск, упражняван от организираната

престъпност върху политическия елит, полицията, съдебната власт, митниците и частния сектор. В публичните институции и частния сектор, изследването идентифицира различните модели и механизми на корупция, предпоставки за използването на корупцията от организираната престъпност, както и различните засегнати нива – както в йерархията на дадена институция, така и уязвимостта на институцията на национално или местно равнище.

Изследването показва характера на корупционния натиск упражняван от организираната престъпност и върху институциите в различните нелегални пазари: нелегален внос на цигари, проституция и трафик на хора с цел сексуална експлоатация, наркотици, кражби на коли, изнудване и рекет.

В рамките на изследването е представен и по-задълбочен анализ (case studies) на връзката на корупцията с организираната престъпност в 6 страни-членки на ЕС: Италия, Франция, Холандия, Испания, България и Гърция. Авторите на доклада предоставят социален, исторически и културен анализ на възникването на организираната престъпност в 6-те страни, посочват засегнатите сектори, региони и институции и разглеждат предприети мерки за борба с корупцията и организираната престъпност.

Докладът, обобщаващ резултатите от изследването, отправя конкретни препоръки към Европейската комисия и към държавите-членки на ЕС за засилване на механизмите за противодействие на корупцията и организираната престъпност.

Витоша рисърч

Витоша рисърч възниква като продължение на дейността на Центъра за изследване на демокрацията в областта на социалните и маркетинговите изследвания, започнала с провеждането на първите независими предизборни и следизборни изследвания през 1990 г. Агенцията е търговско дружество, собственост на Центъра за изследване на демокрацията и специализира в няколко изследователски области: маркетингови и пазарни проучвания, социална политика и социално оценяване, политическо и електорално поведение, скрита икономика, корупция и виктимизационни изследвания, развитие на информационните и комуникационни технологии, оценка на медийни аудитории и програми.

- През 2009 бяха проведени множество социални, икономически, маркетингови и медийни изследвания. Чрез **количествени и качествени методи** бяха осъществени около 35 000 персонални стандартизирани, полу-стандартизирани и телефонни интервюта и значителен брой дълбочинни интервюта. Резултатите от тези изследвания бяха използвани за изготвяне на аналитични доклада.
- Тематично преобладаващи **изследователски области** в дейността на Витоша рисърч през 2009 г. бяха – нагласи на гражданите и бизнеса по актуални национални и общеевропейски въпроси, изследвания на електоралното поведение, пазара на труда и възможностите за бизнес, жертвите на престъпления, положението на хората с увреждания, равнищата на корупция и сива икономика в страната, съгласно ежегодния мониторинг, провеждан от Центъра за изследване на демокрацията.
- В рамките на проекта **Флаш Евробарометър** бяха проведени серия изследвания сред обществеността и бизнес сектора в страната. Флаш Евробарометър се изпълнява по поръчка на Европейската комисия и е основен инструмент в работата на европейските политици. Основни акценти в проектите на Витоша Рисърч с други международни партньори бяха Европейското електорално изследване, проектът „Връщане към Берлинската стена“, изследването на корпоративните престъпления и корупцията в бизнес-сектора.
- През 2009 г. бяха проведени и множество **маркетингови изследвания**, като най-голям дял от тях заемат изследванията за потреблението на алкохолни напитки и на биопродукти.

I. Социални и икономически изследвания

Местни условия за бизнес в България

Основната цел на изследователския проект, осъществен по поръчка на „Индъстри уоч“ ЕООД, е да направи оценка на местните условия за бизнес във всичките 28 области на страната, от гледна точка на работата на фирмите с местната администрация: основни трудности и конфликтни точки при предоставянето на административни услуги на ниво местна власт, равнището на корупция и ефективността на антикорупционните мерки на местната администрация. Изследването обхваща общо 281 фирми, като приоритетно бяха търсени големи фирми в сферата на строителството, търговията и производството, на които им се е налагало да работят с местната администрация.

Проучване и прогнозиране на потребностите на работодателите от работна сила с определена квалификация

Витоша ристърч проведе изследване за потребностите на работодателите от работна сила с определена квалификация. Целта на това проучване беше анализът на моментното състояние на пазара на труда и изготвянето на прогнози за неговото бъдещо развитие. Проведени бяха 400 персонални стандартизирани интервюта сред собственици и ръководители на фирми с над 10 души персонал.

Общественото мнение за последиците от кризата и отражението върху ползването на банковите услуги в страната

Основната цел на това национално представително изследване беше да

събере информация за отражението на икономическата криза върху поведението на домакинствата, свързано с ползването на банкови услуги, да очертае доверието в българския банков сектор и да идентифицира мненията за принципите на икономическата политика в настоящата ситуация. По-конкретно акцентът на изследването е насочен към отражението на икономическата криза върху обема, вида и структурата на активите на домакинствата, както и върху заетостта, приходите и разходите на населението. Предвид проблемите на страната през 1996-1997 г. се прави опит да се извлече прогноза за банковия сектор, валутния борд и националната икономика като цяло.

Изследване на приложението на биофизични методи в медицината, екологията и селското стопанство в България

В края на 2009 г. Витоша ристърч започна това проучване по поръчка на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и Българската академия на науките. То е посветено на използването на биотехнологични и биофизични методи в българската наука и икономика. Целта е чрез персонално стандартизирано интервю да се изследват до 100 фирми и научни институти, които използват в практиката си такива методи.

Природен парк „Врагански Балкан“ – публично-частните партньорства в услуга на природата и хората

Основната цел на този изследователски проект, осъществен по поръчка на Дирекция на Природен парк „Витоша“ към Държавна агенция по горите, е да се идентифицират потенциални публично-частни партньорства, чието евентуално реализиране в бъдеще би

облагородило територията на парка, би популяризирано неговите природни забележителности и би го превърнал в привлекателна туристическа цел. Чрез качествени методи на изследване – анализ на документи и провеждане на 11 дълбочинни интервюта – беше

събрана и анализирана информация за успешни ПЧП в аналогични области и беше разработен пакет от конкретни проекти за партньорство на ПП „Врачански Балкан“ с потенциални партньори – представители на бизнеса и на граждански организации.

Стратегиите за осъществяване на ПЧП от страна на Дирекцията на ПП „Врачански Балкан“:

Политика на „малки стъпки“ и надграждане на изпълнени проекти. В общи линии може да се твърди, че това е досега следваният от Дирекцията на парка модел. Той се състои в изпълнението на сравнително малки проекти, като много често като ресурси за стартирането на нова дейност се ползват резултатите, постигнати от предходен проект. Основна част от финансирането се осигурява посредством кандидатстване по оперативни програми и европейски проекти. Взаимодействията с други институции и организации съдържат елементи на публично-частни партньорства, но не са типични ПЧП, поради сравнително големия дял на вложените публични средства и малкият мащаб на генерираните финансови и материални ресурси.

Предприемане на малко на брой, но мащабни инициативи, посредством механизмите на Закона за обществените поръчки и Закона за концесиите. Това може да се извършва едновременно с политиката на „малки стъпки“, но следва да се има предвид, че широкомащабните проекти изискват детайлно планиране и множество предварителни оценки и консултации, които ще отнемат времеви и експертен потенциал. Това изисква мобилизирането както на капацитета на Дирекцията на парка, така и на външна помощ.

В сравнение с малките проекти, степента на поетите рискове се увеличава и за публичната страна, независимо от това, че по-голямата част от тях се прехвърля върху частната страна на партньорствата. Този тип стратегия изключва възможността за предварителен избор на партньорите, с които ще се работи, тъй като националното законодателство постановява задължителност на конкурсното начало. Според юридически експерти, с които екипът на Витоша рисърч се консултира, процедура по ЗОП е задължително да бъде обявена за всяка дейност, която може да бъде финансово остойностена.

Създаване на обединения от организации със сходни цели и сфери на дейност, които да образуват търговски дружества. За да се използва тази възможност, е необходимо да се проучи по-подробно законодателството, регламентиращо създаването на такива дружества, и да се установи какво може да бъде участието на природните паркове. Според информацията, събрана досега от изследователския екип, не би следвало да съществуват формални юридически пречки природните паркове да участват в организации и асоциации с идеална цел, а тези организации от своя страна да създават и при-

тежават търговски дружества. Въпреки това, подобни възможности трябва да бъдат детайлно проверени и консултирани с юридически експерти.

Тези дружества биха могли да изпълняват разнообразни дейности, свързани с опазване на природната среда и популяризиране на богатствата на природните паркове. От една страна, ще съществуват надеждни гаранции за качеството на тяхната дейност и съобразеността ѝ с действащото национално и международно законодателство, а от друга, те представляват механизъм, който е в състояние да генерира средства за опазване на природната среда и осигуряване на устойчивост на природозащитни дейности и проекти.

II. Корупция, сива икономика и престъпност

Мониторинг на сивата икономика сред населението

Основната цел на изследването беше да проведе систематичен мониторинг на размера и динамиката на скритата икономика в България. Проектът е възложен от Центъра за изследване на демокрацията. Беше събрана по-подробна информация по следните въпроси:

- Трудова заетост на населението по типове трудова дейност;
- Наличие на трудови договори с работодателите;
- Дял на заетите с договор със „скрити клаузи“;
- Наличие на социални и здравни осигуровки;
- Издаване на данъчни документи при покупки на стоки за дълготрайна и ежедневна употреба;
- Издаване на данъчни документи при ползване на различни видове услуги.

Мониторинг на сивата икономика в бизнес-сектора

Изследването на бизнес сектора обхваща фирми от цялата страна. Основната цел на изследването е да проведе систематичен мониторинг

на размера и динамиката на скритата икономика в България. Някои от най-важните теми в изследването са:

- Обща оценка на предприемачите към бизнес климата, качество на законодателството и административните изисквания в България;
- Основни пречки пред развитието на бизнеса;
- Дял на заетите без договор в съответния сектор;
- Дял на заетите с договор със „скрити клаузи“ в съответния сектор;
- Неиздаването на данъчни фактури за продажби в съответния сектор;
- Практики за укриване на обороти в съответния сектор;
- Практики за укриване на печалби в съответния сектор;
- Незаконен внос/износ в съответния сектор;
- „Източване“ на ДДС в съответния сектор;
- Избягване/укриване на данъци, мита и акцизни задължения в съответния сектор.

Система за мониторинг на корупцията

Корупционните индекси обобщават най-важните изводи от количествените изследвания сред пълнолетно-

то население и бизнеса по отношение разпространението на корупционни практики сред различни социални групи и техните нагласи към различни аспекти на корупционното поведение.

Корупционните индекси са групирани в няколко категории:

- Нагласи към корупцията;
- Корупционни практики;
- Разпространение на корупцията;
- Очаквания, свързани с корупцията.

Корупционни рискове и противодействие на корупцията в НАП

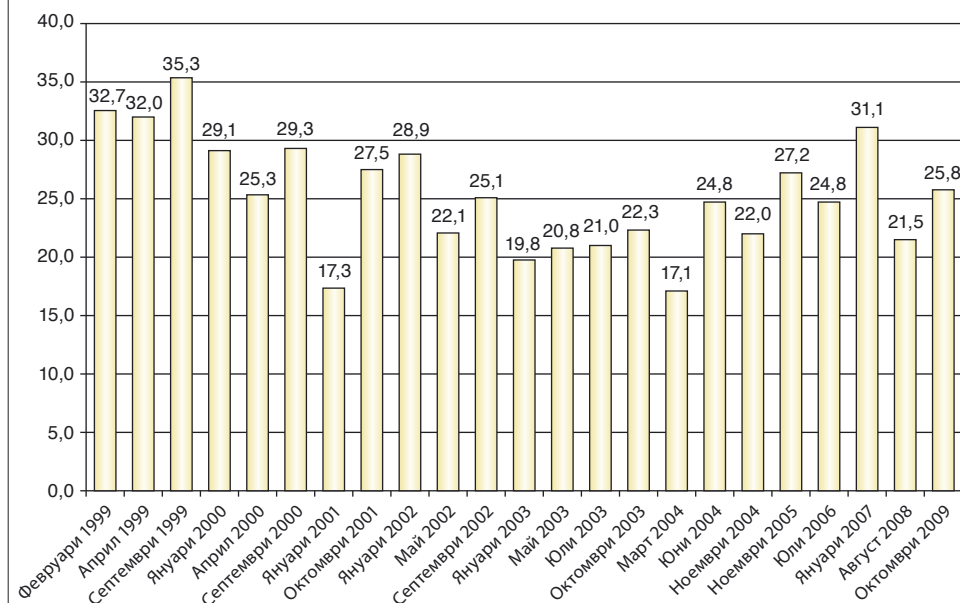
През ноември 2009 г. Витоша рибърч проведе изследване сред служителите в ТД на НАП на тема „Корупционни рискове и противодействие на корупцията в НАП“. Използван е

методът на анкетата сред 432 служители от всички териториални дирекции, включително ТД „Големи данъкоплатци и осигурители“. Повечето изследвания на корупцията се правят сред фирмите и домакинствата, т.е. сред потърпевшите от корупцията, докато това изследване се насочи към една група от администрацията, възприемана от гражданите като потенциален инициатор на корупционни практики и беше анализиран ефекта както на положителните стимули в борбата с корупцията (заплати, премии и др.), така и на отрицателните (контрол и санкции за нарушения на етичните норми на поведение).

Корпоративни престъпления и корупция

Това проучване е част от изследователския проект „Чиновническата ко-

Графика 9. Участие в корупционни практики през последната година (население, %)

рупция и корпоративния сектор: Два европейски случая”, който анализира ситуацията в България и Словакия. Проектът се осъществява от Изследователското бюро към Университета в Мелбърн, Австралия. Изследва се информираността, възприятието и отношението на бизнесмените към погрешното корпоративно поведение (склонността на компаниите да предложат подкупи, целящи да им осигурят сключването на договори) и към корупцията сред държавните служители.

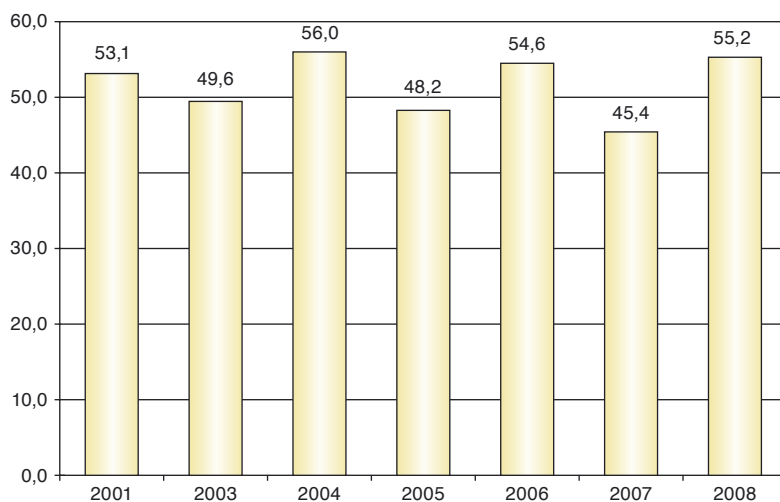
Национално изследване на престъпността 2009

През февруари 2009 г. Витоша рибърч проведе поредното национално представително изследване по поръчка на Министерство на вътрешните работи, целящо проучването на различни аспекти на престъпността, честотата на извършваните престъп-

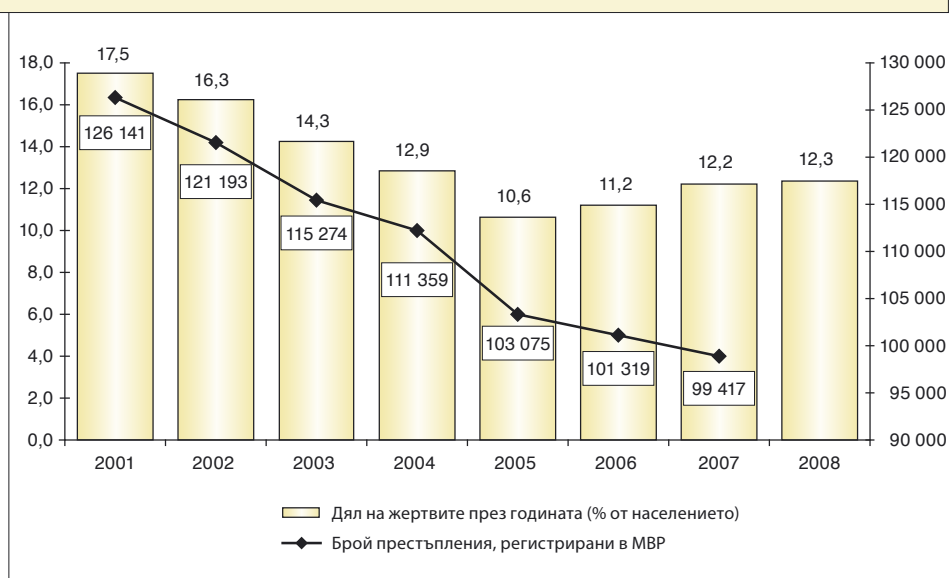
ления, тяхната тежест, оценка на действията на полицията и т.н. Обхващат се две основни групи престъпления: **срещу собствеността** (кражби на и от автомобили, кражби на велосипеди и мотоциклети, кражби и опити за кражби от дома) и **престъпления срещу личността** (грабежи, кражби на лично имущество, сексуални престъпления и нападения).

Използваният изследователски метод е персонално стандартизирано интервю сред 2500 души на възраст над 15 години, при което е получена информация за престъпления, на които интервюираните са били жертви в предходната година и през последните 5 години. Получените данни за извършените в предходната година престъпления се отнасят за периода януари – декември 2008 г., а за престъпленията през последните пет години – за периода 2004-2009 г.

Графика 10. Докладване в полицията – общо (% от жертвите)

Графика 11. Жертви на престъпления според НИП и регистрирани престъпления от полицията

Националното изследване на престъпността (НИП) регистрира запазване нивото на криминална активност през 2008 г. спрямо 2009 г. През 2008 г. 12,3% (срещу 12,2% през 2007 г.) от домакинствата в страната са станали жертва на някой от 10-те групи престъпления, с които се измерва равнището на престъпността в страната.

III. Социални изследвания

Флаш Евробарометър

През 2009 г. Витоша рисърч продължи своето участие във Флаш Евробарометър – периодичните изследвания, провеждани сред гражданите в Европейския съюз и в страни извън ЕС по най-актуалните социални, икономически и политически въпроси. Изследването се провежда в 34 държави и подпомага вземането на решения на ниво Европейски съюз, като

дава бърза и точна „моментна снимка“ на вижданията и настроеността на населението по горещите проблеми.

През тази година бяха проведени 21 изследвания по метода на стандартизираното телефонно и персонално стандартизирано интервю, като основната част бяха насочени към населението на възраст над 15 години. Бяха изследвани проблеми като въвеждане на еврото в новите страни-членки на ЕС, разширяването на ЕС, защитата на потребителите на вътрешния пазар, отношението между поколенията в обществото, младежите и техните права, жените и Европейския парламент, финансовата криза и др. Проведоха се и три изследвания сред фирми, с цел установяване на икономическия климат за развитие на бизнеса – възможностите за финансиране на предприятията, иновационните им стратегии, търговията в рамките на европейския пазар.

Европейско електорално изследване – 2009

Непосредствено след изборите за Европейски парламент през юни 2009 г., сред гражданите на ЕС беше проведено Европейско електорално изследване по поръчка на Института за политически науки към Университета в Лайден, Холандия. Витоша рисърч проведе проучване сред българските гласоподаватели. Чрез 700 персонални стандартизирани интервюта и чрез 300 телефонни интервюта бяха регистрирани електоралните нагласи спрямо българските политически партии, самоопределението в схемата „ляво – дясно“, индивидуалната удовлетвореност от мястото в социалната йерархия, влиянието на националните и европейски политики върху живота на отделния човек, мнението за дейностите на ЕС, религиозната и национална самоидентификация на гражданите и др.

Връщане към Берлинската стена – 2009

Проектът прави сравнение на обществените нагласи по основни въпроси на икономическото, политическото и социалното развитие в страните от Източна Европа за периода от 1990 до 2009 г. Засегнати са въпроси за основополагащите принципи на политическата и икономическата система в страната, оценки за работата на институциите, очаквания за развитието на страната и личните перспективи, етнически и актуални геополитически въпроси.

Анализ на положението на хората с увреждания в България

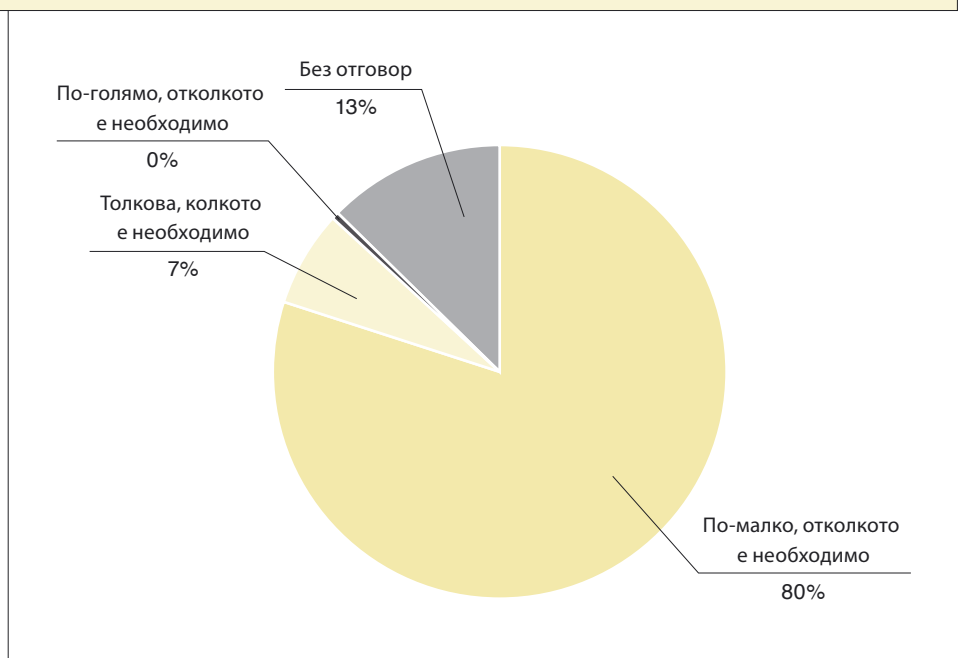
През 2009 г. Витоша рисърч проведе мащабно изследване на тема *Анализ на положението на хората с увреждания в България* с оглед разширя-

ване на капацитета на Агенцията за хора с увреждания в анализирането, планирането и изпълнението на държавната политика за интеграция на хората с увреждания. В проекта се използва комбинация от количествени и качествени методи. Беше проведено национално представително проучване сред пълнолетното население на страната и национално представително проучване сред хората с увреждания. И двете целеви групи бяха изследвани чрез персонално стандартизирано интервю с извадка от 1000 души. Освен това бяха проведени 40 дълбочинни интервюта с представители на институции на национално и местно ниво, НПО, социални институции, а също и контент-анализ на медийното представяне на хората с увреждания и отношение на представителите на медиите към хората с увреждания.

Изследването се извърши в две основни направления. Първото направление обхваща изследване на държавната политика по отношение на хората с увреждания – бяха анализирани официални национални, международни и европейски документи, регламентиращи и формиращи държавната политика, както и – статистически данни, илюстриращи резултатите от тази политика в различни нейни области. Второто направление включи изследване на социално-икономическия профил на хората с увреждания и на отношението на обществото към тях.

Делът на хората с трайни увреждания у нас беше оценен на приблизително 9% от населението, или около 715 000 души. Преобладаващото мнозинство от тези хора са изключени от трудовия пазар – заети са едва 11% от тях, а близо половината от работещите са намерили работното си място самостоятелно. Средният брутен ме-

Графика 12. Внимание на обществото към проблемите на хората с трайни увреждания – според населението на страната (в %)

сечен доход на член от домакинството при хората с трайни увреждания е с 31% по-нисък, отколкото сред останалата част от населението. Хората с увреждания и техните семейства често финансират необходимите им лекарства, медицински изделия и рехабилитация – в 3/4 от случаите те са заплатени или доплатени от самите тях, а в 29 на сто – от техни близки.

Biggest Cities Review

Витоша рисърч и Индъстри уоч продължиха започналия в началото на 2006 г. общ изследователски проект ***Biggest Cities Review***. Той предвижда изготвянето на *периодични доклади, които включват тридесетни обзори* по избрани теми. Основната цел на тези анализи е да предоставят надеждна и актуална информация, която да може да бъде използвана като основа за

вземане на инвестиционни решения. Основните теми, които се засягат в периодичните доклади, са:

- Различия в цената на труда по градове;
- Средна работна заплата и предлагане на труд;
- Различия в цената на живота по градове.

Анализът се основава на данни от омнибусни изследвания, представителни за населението на възраст 15 или повече години.

Телесното наказание като метод за възпитание на децата в България

Изследването се проведе през май 2009 г. и основната му цел беше да се определи какво е отношението на

българите към ползване на телесно наказание при възпитанието на децата, както и да се оцени относителния дял на българските деца, които понасят телесни наказания от родителите си. Резултатите бяха сравнени с данните от аналогично изследване, проведено през 2005 година. Бяха интервюирани 1000 души на възраст 15 или повече години. Като цяло, мненията на респондентите относно физическите наказания над деца не са претърпели съществени промени през последните 4 години. Както и през 2005г., така и сега, четирима от всеки пет смятат, че определена част от децата са подложени на подобно третиране. Повечето хора допускат, че подложените на телесно наказание деца са в рамките на 20% от децата в страната, като най-често смятат, че са не повече от 10%. Все пак

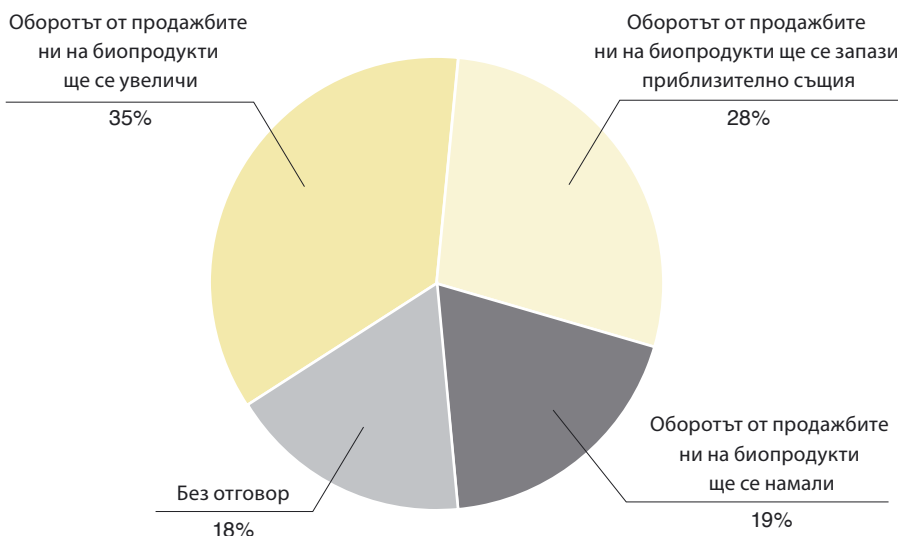
всеки втори българин е на мнение, че физическото наказание никога не бива да се използва при отглеждането на деца. Малко над една трета от интервюираните са на мнение, че то може да е оправдано в определени ситуации. Най-малко (11%) остават тези, според които телесното наказание може да се прилага по преценка на родителя.

IV. Медийни и маркетингови изследвания

Производство, разпространение и потребление на биологични продукти в България

Основна цел на този изследователски проект, осъществен по поръчка на Министерството на земеделието и хра-

Графика 13. Очаквания на производители/ вносители/ износители за оборота от продажбите им на биопродукти през следващите 2 години

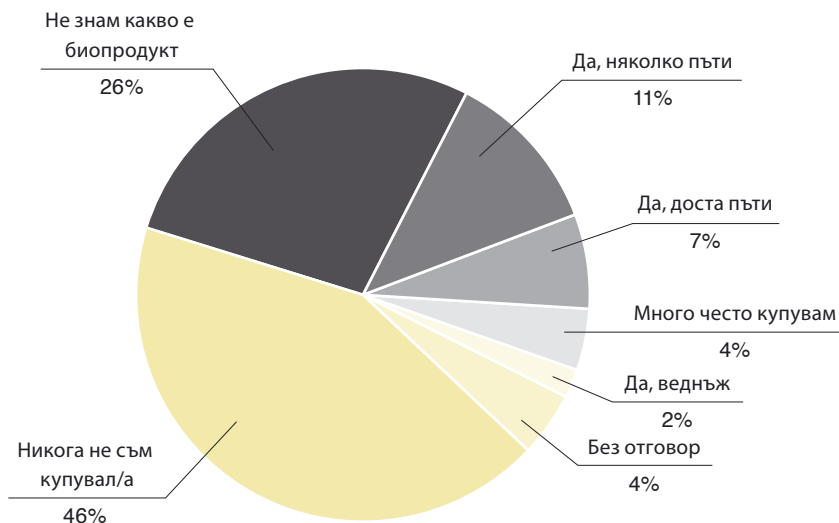

ните (МЗХ), беше да се очертае общата картина на пазара на биологични продукти в България чрез изследване на основните субекти на този пазар – потребители, производители, търговци.

Групата на потребителите беше обхваната чрез национално представително изследване сред 1000 души по метода на персонално стандартизирано интервю в дома на респондентите. Беше събрана информация относно потребителските нагласи и отношението на потребителите към биологични продукти, степента им на информираност, възможностите им за различаване на сертифицираните биологични продукти от евентуални имитации. Беше установен и пазарният дял на тези продукти по отношение на конвенционалните им еквиваленти.

Изследвани бяха също така 125 производители, преработватели, вносители и износители на биологични продукти, като по този начин бяха събрани данни за производството на биологични продукти у нас, възможностите за разширяването му, както и за конкурентоспособността на българските спрямо вносните продукти. Изследвани бяха и 205 търговски обекта (магазини, ресторанти, хотели), с цел събиране на информация за асортимента на предлаганите продукти, съотношението български/вносни биологични продукти и беше направен сравнителен ценови анализ на биологичните и конвенционалните продукти в търговската мрежа. Проведе се също и представително изследване сред 84 хотели и ресторанти от висок клас.

Графика 14. Някога купували ли сте биопродукти?

Чрез кабинетно проучване (анализ на документи) беше очертана правно-нормативната рамка на биологичното производство у нас. Основен извод от проведеното изследване беше, че в България съществуват много добри условия за биологично производство, но въпреки това, то засега е в начален стадий на развитие и се нуждае от финансовата подкрепа на държавата. На българския пазар биологичните продукти имат нисък пазарен дял в сравнение с конвенционалните продукти. Българският потребител не е достатъчно информиран за съществуването на биопродукти – малко над 1/5 от интервюираните потребители не знаят за съществуването им, а „информираните“ потребители не познават достатъчно добре характеристиките им, поради което трудно биха ги различили от фалшификатите и имитациите, които се появяват нерядко на пазара. Недостатъчната информираност е един от основните фактори за свитото потребление на пазара. В същото време, изследване-

то установи, че настоящите потребители на биологични продукти дават висока оценка на качеството на българските продукти и отбелязват ценовите им предимства пред вносните биопродукти.

Други маркетингови изследвания, които Витоша ристърч проведе през 2009 г., обхващаха основно следните области:

- Проследяващи изследвания на марки спиртни напитки;
- Нагласи на педиатрите спрямо ваксинациите, невключени в задължителния имунизационен календар;
- Тестване на рекламното послание за лекарствен препарат;
- Изследване на пазара на фиксирани телефонни услуги;
- Изследване на познаването и потреблението на определени марки хигиенни и козметични продукти.

Част Втора

Администрация и управление

Администрация и управление

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерство на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представянето на годишни доклади за дейността.

През 2009 г. в Центъра бяха заети общо 34 души, от които 26 души управленски и професионален персонал (в това число външни консултанти) и 8 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на реформите в страната. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- Ежегодното публикуване на одиторски отчет от 1992 г.;
- Извършването на одит на отделните проекти;
- Публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- Редовно публикуване на информация за дейността на интернет сайта на Центъра;
- Предоставянето на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- Издаването на широк спектър от анализи и доклади;
- Укрепването на консултантските звена на Центъра – Витоша рисърч и Проект 1.

Витоша рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД са 100% собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. Витоша рисърч ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на меркетинговите изследвания. Управител на дружеството е Директорът по научната дейност на Центъра. Проект 1 ЕООД е създадено след консултации с одиторската компания KPMG с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и Европейския съюз и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на Проект 1 ЕООД е Изпълнителният директор на Центъра за изследване на демокрацията. Трите организации използват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изследване на демокрацията. През 2009 г. продължи адаптирането към работа в променящата се среда на донорски програми и новите финансови инструменти на Европейския съюз за периода 2007-2013 г.: Седма рамкова програма, финансовите механизми в областта „Правосъдие и вътрешни работи“, Оперативните програми, управлявани от правителството на Република България и др.

През юли 2009 г. завърши изпълнението на започнатия през 2008 г. проект по Оперативна програма „Административен капацитет“, насочен към укрепването на капацитета на Центъра за изследване на демокрацията за работа в областта „Правосъдие и вътрешни работи“. В резултат от изпълнението на проекта:

- **Центърът укрепил организационната си структура и капацитет** в областта на организационното развитие, стратегическото управление, базирано на бизнес процеси, постигането на по-високо социално въздействие, съвместната работа, медийното присъствие, увеличаване производителността чрез модерни ИКТ и интеграция на различните информационни ресурси и бази данни.
- **Центърът повишил своя капацитет за извършване на мониторинг и оценка в областта на правосъдието и вътрешните работи (ПВР)** на основата на действащите в ЕС практики, нормативи и стандарти. Бяха изготвени и публикувани онлайн 62 документа, обучителни, информационни материали и презентации по темата ПВР. Беше проведена и серия от обучителни семинари относно стандартите и практиките в държавите от Европейския съюз и в България в областта на правосъдието и вътрешни работи.
- **Повишил се капацитетът на сътрудниците на Центъра в областта на правосъдието и вът-**

решните работи и се затвърдиха връзките с партньорски НПО в страната. Бяха организирани 8 семинари и обучения по темата ПВР. На семинарите присъстваха 89 експерти от общо 37 НПО, държавни институции, университети и др., както и 20 журналисти от медиите. По време на семинарите бяха представени добрите европейски и международни практики при противодействие на корупцията и престъпността. Също така беше обърнато внимание на трудностите, спецификите, методологията, но в същото време и нуждата от използването на добра система от показатели, измерващи общественото мнение относно правосъдната система и осъществяването на граждански контрол над нея.

- **Беше укрепен и капацитетът на Центъра за изследване на демокрацията за формиране на публично-частни партньорства** при прилагане на стандартите и практиките на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи. Беше създадена мрежа от НПО в страната, способна да извършва дейности по мониторинг и оценка в областта на ПВР. Част от НПО в мрежата бяха избрани, на базата на натрупания опит от общата работа, да осъществят мониторинг по изпълнението на *Стратегията за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията 2006 – 2008 г.*

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Ген.-лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Директор
Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма

Икономическа програма

Тодор Ялъмов, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Д-р Боян Белев, Главен експерт
Илиян Илиев, Главен експерт
Д-р Добромир Христов, Научен сътрудник
Валентина Николова, Анализатор
Снежана Попова, Сътрудник по програма

Правна програма

Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Галина Сапунджиева, Сътрудник по програма
Мария Дойчинова, Сътрудник по програма

Социологическа програма

Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Светла Енчева, Анализатор

Европейска програма

Посланик Бойко Ноев, Главен експерт
Тихомир Безлов, Главен експерт
Бойко Тодоров, Главен експерт
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Филип Гунев, Научен сътрудник
Камелия Димитрова, Научен сътрудник
Николай Тагаров, Старши анализатор

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар

Нели Господинова, Административен сътрудник

Александър Гергов, Системен администратор

Счетоводство

Мария Георгиева, Главен счетоводител

Лазарина Андонова, Касиер

Технически сътрудници

Бойко Тасев

Альоша Първанов

Общо събрание

Александър Стоянов,	Директор по научната дейност, Център за изследване на демокрацията и Управител, Витоша Рисърч ЕООД
Д-р Андрей Иванов,	Съветник по човешко развитие, Програма за развитие на ООН, Братислава
Д-р Благовест Георгиев,	Доцент, катедра „Социология“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Д-р Емил Ценков,	Главен експерт, Център за изследване на демокрацията
Д-р Евгений Дайнов,	Директор, Център за социални практики
Д-р Инко Разпопов,	Управител, IR Communications
Д-р Георги Прохаски,	Съпредседател на УС, Център за икономическо развитие
Д-р Моис Файон,	Финансов директор, All Telecoms JSC
Д-р Огнян Шентов,	Председател на УС, Център за изследване на демокрацията
Тихомир Безлов,	Старши анализатор, Център за изследване на демокрацията
Владимир Йорданов,	Изпълнителен директор, Център за изследване на демокрацията и Управител, Проект 1 ЕООД

Част трета

Финансов отчет

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2009 г.

Доклад на независимия одитор

До съдружниците на Център за
изследване на демокрацията

29 юли 2010 г.

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Център за Изследване на Демокрацията („Групата“), включващ консолидирания счетоводен баланс към 31 декември 2009 година и консолидирания отчет за доходите, консолидирания отчет за промените в собствения капитал, консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществени счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на ръководството за финансовия отчет

Отговорността за изготвянето и достоверното представяне на този консолидиран финансов отчет в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз се носи от ръководството. Тази отговорност включва: разработване, внедряване и поддържане на система за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансови отчети, които да не съдържат съществени неточности, отклонения и несъответствия, независимо дали те се дължат на измама или на грешка; подбор и приложение на подходящи счетоводни политики; и изготвяне на приблизителни счетоводни оценки, които да са разумни при конкретните обстоятелства.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху този консолидиран финансов отчет, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с професионалните изисквания на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на етичните изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим в разумна степен на сигурност доколко финансовият отчет не съдържа съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва изпълнението на процедури с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията, представени във финансовия отчет. Избраните процедури зависят от преценката на одитора, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовия отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка. При извършването на

тези оценки на риска одиторът взема под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовия отчет от страна на предприятието, за да разработи одиторски процедури, които са подходящи при тези обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на предприятието. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне на финансовия отчет.

Считаме, че извършеният от нас одит предоставя достатъчна и подходяща база за изразеното от нас одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Групата към 31 декември 2009 г., както и за нейните финансови резултати от дейността и за паричните потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз.

Росица Ботева
Регистриран одитор

29.07.2010 г.
гр. София

Център за изследване на демокрацията (групата)
Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2009 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	31 декември 2009 г.	31 декември 2008 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2,043	1,836
Дълготрайни нематерилни активи	6	33	18
Инвестиционни имоти	7	378	389
Активи по отсрочени данъци	16	7	5
Общо дълготрайни активи		2,461	2,248
Материални запаси		3	3
Търговски и други вземания	8	456	179
Парични средства и парични еквиваленти	9	743	942
Разходи за бъдещи периоди		39	43
Общо краткотрайни активи		1,241	1,167
Общо активи		3,702	3,415
Собствен капитал		3,252	3,210
Пасиви	11		
Задължения по заеми		209	-
Пасиви по отсрочени данъци		-	4
Общо дългосрочни пасиви		209	4
Търговски и други задължения	10	120	47
Задължения по лизинг		33	-
Финансирания за бъдещи периоди	12	78	150
Задължения за други данъци и такси	16	10	4
Общо краткосрочни пасиви		241	201
Общо пасиви		450	205
Общо собствен капитал и пасиви		3,702	3,415

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 29 юли 2010 г. Финансовият отчет е подписан от името на Ръководството от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
29 юли 2010 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
Регистриран одитор
29 юли 2010 г.

0500 **Росица Ботева**
Регистриран одитор

Център за изследване на демокрацията (групата)
Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2009 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31.12.2009 г.	31.12.2008 г.
Приходи	13	1,763	1,240
Себестойност на продажбите	14	(1,710)	(1,337)
Брутна печалба		53	(97)
Други приходи от оперативна дейност		17	2
Административни разходи		(23)	(34)
Загуби от обезценка		(8)	(3)
Оперативна печалба		39	(132)
Финансови приходи		37	43
Финансови разходи		(17)	(246)
Нетни финансови разходи	15	20	(203)
Печалба преди данъци		59	(335)
Разход за данък върху печалбата	16	(17)	(5)
Нетна печалба/(загуба) за периода		42	(340)
Друг всеобхватен доход		-	-
Общ годишен всеобхватен доход		42	(340)

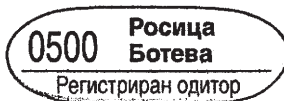
Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 29 юли 2010 г. Финансовият отчет е подписан от името на Ръководството от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
29 юли 2010 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
Регистриран одитор
29 юли 2010 г.

Център за изследване на демокрацията (групата)
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2009 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	Неразпределена печалба	Общо
Салдо на 1 януари 2008 г.		3,550	3,550
Печалба за годината		(340)	(340)
Салдо на 31 декември 2008 г.		<u>3,210</u>	<u>3,210</u>
Салдо на 1 януари 2009 г.		3,210	3,210
Загуба за годината		42	42
Салдо към 31 декември 2009 г.		<u>3,252</u>	<u>3,252</u>

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 29 юли 2010 г. Финансовият отчет е подписан от името на Ръководството от:

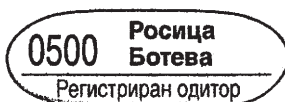
Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
29 юли 2010 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
Регистриран одитор
29 юли 2010 г.

Център за изследване на демокрацията (групата)
Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2009 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2009 г.	31 декември 2008 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
(Загуба)/Печалба преди данъци		58	(335)
Корекции за:			
Амортизации	5,6,7	95	85
Нетни начислени приходи от лихви		(36)	(33)
Приходи от дарения (непарични)		-	-
Нетна печалба/(загуба) от преоценка на финансови активи		-	238
		<u>117</u>	<u>(45)</u>
Промени в оборотния капитал:			
(Увеличение)/Намаление на материални запаси		-	(1)
(Увеличение)/Намаление на търговски и други вземания и отсрочени разходи		(273)	(37)
Увеличение/(Намаление) на търговски и други задължения		7	14
Паричен поток от оперативна дейност		<u>(149)</u>	<u>(69)</u>
Получени лихви		36	33
Платен корпоративен данък		32	-
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>(145)</u>	<u>(36)</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		(302)	(429)
Приходи от продажба на машини, имоти и съоръжения		52	-
Нетни парични потоци от инвестиционната дейност		<u>(250)</u>	<u>(429)</u>

Център за изследване на демокрацията (групата)
Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2009 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2009 г.	31 декември 2008 г.
Парични плащания за финансова дейност			
Постъпления от продажба на финансови активи		-	1,122
Платени лихви и комисионни		(4)	(4)
Получени заеми		200	-
Нетни парични потоци от финансова дейност		196	1,118
Нетно увеличение/(намаление) на паричните средства и паричните еквиваленти			
		(199)	653
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		942	289
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	9	743	942

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 29 юли 2010 г. Финансовият отчет е подписан от името на Ръководството от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
29 юли 2010 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Росица Ботева
Регистриран одитор
29 юли 2010 г.

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията („Центърът“) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Дружеството към 31 Декември 2009 обобщават резултатите на Центъра и неговите дъщерни дружества „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989, Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт за публична политика, занимаващ се с ценностите на демокрацията и пазарната икономика. Центърът е непартийна, независима организация, следяща процеса на реформи в България, чрез влияние върху политиката и гражданското общество. Основните цели на Центъра са както следва:

- да поддържа и осигурява политическия и институционален капацитет за успешен европейски интеграционен процес;
- да промотира институционалната реформа и практическото приложение на демократичните ценности в правната и икономическа практика;
- да следи обществените нагласи, както и да обслужва и следи процеса на институционалните реформи в страната;
- да подпомага институционалния и управленския капацитет на неправителствените организации в България и да реформира правната рамка, в която те оперират.

Центърът притежава 100% от акционерния капитал на своите дъщерни дружества „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

„Витоша Рисърч“ ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в широка гама от области за проучване; социална и икономическа политика; социален анализ и оценителски проучвания; икономическо и политическо поведение; политическа нагласа и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

„Проект 1“ ЕООД е създадено през 2003. Неговия основен предмет на дейност са покупката, продажбата и отдаването под наем на недвижими имоти, проектен мениджмънт и др.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети („МСФО“) при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на ЦИД и неговите дъщерни дружества към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на дъщерните дружества се изготвят за същия отчетен период като на дружеството-майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Всички вътрешно-групови сделки, разчети и нереализирани печалби, свързани със сделки между компании от групата, са елиминирани при консолидацията. Нереализираните загуби са също елиминирани, но са взети в предвид и като индикатор за обезценка на прехвърлените активи. Дъщерните дружества се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата получава контрол и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол престане да съществува. Където е необходимо, счетоводната политика на дъщерните предприятия е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Дъщерните предприятия са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас, и върху чиято дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на дъщерни предприятия се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти, поетите пасиви към датата на придобиване плюс разходите, директно свързани с придобиването.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се измерват първоначално по справедливата стойност в деня на придобиването независимо от размера на малцинствено участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на нетните активи на придобитото дъщерно дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото дъщерно дружество, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване, репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването, репутацията се разпределя към всеки обект, генериращ парични потоци или група от обекти, генериращи парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали други активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти или групи от обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, генериращ парични потоци (група от обекти, генериращи парични потоци) и Групата се освободи от дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с освобождаваната дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобожда-

ването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност се оценява въз основа на относителните стойности на освобождаваната дейност и на оставащите (запазените) дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с малцинствени участия

Малцинствените участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на компанията-майка. Придобитите малцинствени участия се отчитат като се използва метода на разширяване на компанията-майка, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. Също така изисква при прилагането на счетоводната политика на предприятието ръководството да използва собствени преценки (Приложение 4).

а) Нови стандарти, приети от Групата:

- МСС 1 (Изменен) „Представяне на финансови отчети” - в сила от 1 януари 2009 г. Изменението забранява представянето на определени приходи и разходи (изменения в собствения капитал, които не са резултат от операции със собствениците) в отчета за промените в собствения капитал и изисква измененията в собствения капитал, които не са резултат от операции със собствениците, да се представят отделно от измененията, които са резултат от свързаните със собствениците операции. В резултат на това Групата представя в отчета за промени в капитала всички промени, които са резултат от операции със собственици, докато всички промени, които не са резултат от операции със собственици се представят в отчета за всеобхватния доход. Сравнителната информация е представена така, че е също в съответствие с изменения стандарт.
- МСС 23 (Изменение), „Разходи по заеми” (в сила от 1 януари 2009 г.). Според него предприятията трябва да капитализират разходите по заеми, свързани с придобивания, строежи или производство на отговарящ на условията актив (актив, изискващ значително време за привеждане в състояние за употреба или продажба) като част от разходите за този актив. Опцията за признаването като разходи по заеми беше премахната. Капитализирането се изисква за отговарящи на условията активи, за които начална дата на капитализирането е на или след 1 януари 2009 г. Понеже Дружеството е стартирало проекта по изграждането на отговарящ на условията актив преди 1 януари 2009 г., тази промяна не е оказала влияние на финансовия отчет за годината, приключваща на 31 декември 2009 г.
- МСС 40 (Изменение) „Инвестиционни имоти” (и последващите изменения към МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения”). Изменението е част от годишния проект за подобрения на СМСС, публикуван през май 2008 г. и е в сила от 1 януари 2009 г. Имоти, които са в процеса на изграждането или развитие за бъдещо

ползване като инвестиционен имот са включени в обхвата на МСС 40. Имоти, за които се прилага модела на справедливата стойност, се оценяват по справедлива стойност. В случаите, при които справедливата стойност на инвестиционния имот в процес на изграждане не може надеждно да бъде определена, този инвестиционен имот се оценява по цена на придобиване до датата на приключването на строителството или датата, на която справедливата стойност може да се определи надеждно, което от двете настъпи по-рано. МСС 38 (Изменен), „Нематериални активи“ (в сила от 1 януари 2009 г.).

б) Стандарти, изменения и тълкувания към съществуващи стандарти, които все още не са влезли в сила и не са приети от Групата за по-ранно приложение:

- МСФО 5 (Изменение) „Оценка на нетекущи активи (или групи за изваждане от употреба), класифицирани като държани за продажба“. Изменението пояснява, че МСФО 5 конкретизира оповестяванията, които се изискват по отношение на нетекущи активи (или групи за изваждане от употреба), класифицирани като държани за продажба или преустановени дейности.
- МСС 36 (Изменение) „Обезценка на активи“ (в сила от 1 януари 2010 г.). Изменението е направено, за да се изясни, че най-голямата генерираща парични постъпления единица (или група от единици), към които положителната репутация трябва да бъде разпределена за целите на теста за обезценка е оперативен сегмент, определен като такъв в параграф 5 на МСФО 8 „Оперативни сегменти“ (това е преди агрегацията на сегментите с подобни икономически характеристики, разрешени от параграф 12 от МСФО 8).
- МСС 7 (Изменение) „Отчет за паричните потоци“ (в сила от 1 януари 2010 г.). Поправката предвижда, че само разходите, които са признат актив в отчета за финансовото състояние могат да бъдат класифицирани като инвестиционни дейности.
- МСФО 8 (Изменение) „Оперативни сегменти“ (в сила от 1 януари 2010 г.). Незначителни поправки в текста на стандарта и поправка на основата на заключения, за да се поясни, че дружеството трябва да оповести размера на активите включени в сегмента, само ако този размер е редовно докладван на ръководството по процеса на вземане на решения.
- МСС 17 (Изменение) „Лизингови договори“ (в сила от 1 януари 2010 г.). Премахването на конкретни указания относно класификацията на лизинговите договори за земя е направено, за да се отстрани несъгласуваността с общите указания за класификация на лизинговите договори.
- МСС 1 (Изменение) „Представяне на финансовите отчети“. Изменението е част от годишния проект за подобрения на СМСС, публикуван през април 2009 г. Изменението пояснява, че потенциалното уреждане на задължение чрез емисията на капитал не е основание то да се класифицира като текущо или нетекущо. Чрез коригиране на дефиницията за текущо задължение, тази корекция позволява задължение да се класифицира като нетекущо (само при условие, че дружеството има безусловното право да отсрочи плащане чрез трансфер на парични средства в брой или други активи за най-малко 12 месеца след отчетния период) въпреки факта, че другата страна по договора може да изиска дружеството да се разплати в акции по всяко време.

- МСФО 2 (Изменение) „Сделки в Групата за плащане, извършено в брой или на база акции“. Изменението разглежда подробно насоките на КМСФО 11, свързани с класифицирането на договорености в Групата, които не са покрити от това тълкуване.
- МСС 38 (Изменение) „Нематериални активи“ (в сила от 1 януари 2010 г.).
- МСС 39 (Изменение), „Финансови инструменти: Признаване и оценяване“ (в сила от 1 януари 2010 г.).

в) Изменения в стандарти, тълкувания и разяснения които не са приети от Европейския съюз:

- МСФО 9 „Финансови инструменти“
- Изменение на КРМСФО 14 „Таван на актив по план с дефинирани доходи, изисквания за минимално финансиране и тяхното взаимодействие“
- КРМСФО 19 „Уреждане на финансови задължения с инструменти на собствения капитал“.
- Изменения на МСФО 2, „Сделки със собствени акции“
- МСФО 1 (Изменение), „Прилагане за първи път на Международните Стандарти за Финансова Отчетност“
- Изменение на МСС 24 „Оповестяване на свързани лица“

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която предприятието извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминирания в чуждестранна валута активи и пасиви се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата цена включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Дружеството ще получи бъдещи

икономически изгоди свързани с употребата на този актив и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите.

Земите и разходите за придобиване на дълготрайни активи не се амортизират. Използваните амортизационни норми, се основават на изчисления полезен живот както следва:

Сгради	25 години
Машини и съоръжения	2 години
Транспортни средства	4 години
Стопански инвентар	2 - 6 години

Активите се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а за активите придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от Дружеството се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, който е 4-5 години.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: инвестиции в дъщерни предприятия, заеми и вземания и финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в отчета за доходите са финансови активи държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план.

Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни. За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. Дружеството не притежава такива финансови активи към 31 Декември 2008

Заеми и вземания

Заемите и вземанията представляват недеривативни финансови активи с фиксирани и определени плащания, които не се котира на активен пазар. Те се включват в текущите активи с изключение на тези с падеж над 12 месеца след датата на баланса. Те се класифицират като нетекущи активи. Заемите и вземанията се класифицират в баланса като 'търговски вземания' и 'други вземания'.

Покупката и продажбата на финансови активи се отчита като се взема предвид датата на търгуване, т.е. датата на която Групата се ангажира с покупка или продажба на актива. Заемите и вземанията първоначално се признават по справедливата стойност плюс разходите по сделката. Заемите и вземанията се отписват, когато правата за получаване на паричните потоци от тях са изтекли или са били прехвърлени и Групата е прехвърлило в съществена степен всички рискове и изгоди от собствеността. Заемите и вземанията се отчитат по амортизуема стойност, използвайки метода на ефективния лихвен процент.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в (Приложение 2.7).

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на 'среднопретеглената стойност'. Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално протичане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране или невъзможност за изплащане на дълга се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за

продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Основен капитал

Групата отчита основния си капитал по номиналната стойност на регистрираните в съда дялове.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. В следствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между дължимите плащания (нетирани с разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойността на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва. Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. Отсрочените данъци се определят чрез прилагането на тези данъчни ставки и закони които са били приложими, последователно прилагани до датата на отчета, и се очаква да бъдат приложени когато отсрочените данъчни активи се реализират или отсрочените данъчни пасиви се уреждат.

Отсрочени данъчни активи се признават до размера, до който е вероятно да възникнат бъдещи данъчни печалби, така че временните разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж работодателят Групата е задължено да му изплати обезщетение, което варира между две и шест brutни месечни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. Към 31 декември 2009 г. Групата не е отчела тези задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на продадените услуги, нетно от данъци върху добавената стойност и предоставени отстъпки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди съобразна критериите описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Услугите се извършват при условията на договори с фиксирана цена или цена определена на база изразходеното време и средства. Приходите от договори с цени определени според изразходеното време и извършените разходи се признава според договореното възнаграждение за отработените часове и съобразно извършените директни разходи.

Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги се признават според метода степен на завършеност. Според този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходи или степен на завършеност, то оценките се преглеждат. Тези прегледи могат да имат ефект в увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразяват в приходите за периода когато тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане, Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани на база на първоначалният ефективен лихвен процент присъщ на инструмента и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Разпределението на дивиденди се признава като задължение във финансовите отчети на Групата в периода, в който дивидентите са одобрени от съдружниците.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Глобалната финансова криза

Несигурност на световния и местния финансов пазар

Глобалната ликвидна криза, която започна през 2007 г. доведе до, освен всичко друго, по-ниска ликвидност в банковия сектор, а в същото време и до по-високи лихвени проценти на междубанковите заеми и много голяма променливост на стоковите пазари. Несигурността на световните финансови пазари доведе до несъстоятелност и фалит на банки и в същото време до спасяването на банки в САЩ, Западна Европа, Русия и др. Възщност степенята на влияние на финансовата криза се оказа невъзможно да бъде предвидена или да бъдат взети съответните необходими защитни мерки.

Ръководството не е в състояние да прецени надеждно последствията върху финансовата позиция на Групата от евентуално последващо влошаване на ликвидността на финансовите пазари и засилване на променливостта на валутния и капиталовия пазар. Ръководството вярва, че взема всички необходими мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

Влияние върху ликвидността

Като резултат от финансовата криза банковото кредитиране значително намаля. Това би могло да повлияе върху способността на Групата да получи нови заеми и рефинансира съществуващите такива при срокове и условия подобни на тези до сега.

Влияние върху клиентите

Длъжниците на Групата може да бъдат повлияни от по-ниската ликвидност, която от своя страна би могла да окаже влияние върху тяхната способност да изплатят дълговете си. Влошените оперативни условия за клиентите могат да повлияят и върху прогнозите за паричните потоци на ръководството и преценките за обезценяване на финансовите и нефинансовите активи. Доколко подобна информация е налична, ръководството подходящо е отразило актуализираните очаквания за бъдещи парични потоци в своите преценки за обезценяване.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен и ценови риск), лихвен, кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

а) Валутен риск

Групата оперира в България и голяма част от приходите и са във функционалната валута. Групата сключва договори за консултантски услуги и във евро,

мениджмънта на Групата счита, че валутния риск свързан с продажбите и покупките е минимален, тъй като курса на еврото към българския лев е фиксиран от БНБ.

б) Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива.

Групата разглежда лихвената си експозицията регулярно и взима под внимание съответния риск.

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

Групата има разработена и внедрена политика, която гарантира, че продажбите на услуги се извършват на клиенти с подходяща кредитна история.

3.2.4. Ликвиден риск

Предпазливото управление на ликвидния риск от страна на ръководството, осигурява на Групата възможност за поддържане на достатъчно парични средства.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

Към 31 декември 2009 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	120	-	-	-
Към 31 декември 2008 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	47	-	-	-

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

4.1. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които могат да се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения и нематериални активи изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на мениджмънта за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

5. Имоти, машини и съоръжения

	Земя и сгради	Компютри	Транс- портни средства	Стопански инвентар	Други активи	Разходи за придобиване	Общо
Отчетна стойност							
Към 1 януари 2008	839	167	264	106	3	576	1,955
Придобити	-	8	-	17	-	402	427
Отписани	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2008	839	175	264	123	3	978	2,382
Придобити	-	19	64	3	-	192	278
Отписани	-	(1)	(102)	-	-	-	(103)
Към 31 декември 2009	839	193	226	126	3	1,170	2,257
Амортизация							
Към 1 януари 2008	68	100	207	91	2	11	479
Разходи за амортизация	17	22	21	7	-	-	67
Отписана амортизация	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2008	85	122	228	98	2	11	546
Разходи за амортизация	18	23	23	6	1	-	71
Отписана амортизация	-	(1)	(103)	-	-	-	(103)
Към 31 декември 2009	103	144	149	104	3	11	514
Балансова стойност							
Към 1 януари 2008	771	67	57	15	1	565	1,476
Към 31 декември 2008	754	53	36	25	1	967	1,836
Към 31 декември 2009	736	49	77	22	-	1,159	2,043

6. Нематериални активи

	Програмни продукти	Общо
Отчетна стойност		
Към 1 януари 2008	48	48
Придобити	2	2
Към 31 декември 2008	50	50
Придобити	29	29
Към 31 декември 2009	79	79
Амортизация и обезценка		
Към 1 януари 2008	24	24
Разходи за амортизация	8	8
Към 31 декември 2008	32	32
Разходи за амортизация	14	14
Към 31 декември 2009	46	46
Балансова стойност		
Към 1 януари 2008	24	24
Към 31 декември 2008	18	18
Към 31 декември 2009	33	33

7. Инвестиционни имоти

	2009	2008
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	389	400
Разходи за амортизация	(11)	(11)
Балансова стойност в края на периода	378	389
31 декември		
Отчетна стойност	428	428
Натрупана амортизация	(50)	(39)
Балансова стойност	378	389

Инвестиционните имоти на Дружеството, представляват земи и сгради придобити в периода 2005-2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на дружеството по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември	
	2009	2008
Търговски вземания	444	121
Минус: Провизии за обезценка на вземанията	(25)	(25)
Търговски вземания, нетно	<u>419</u>	<u>96</u>
Надплатен корпоративен данък	3	31
Други	<u>34</u>	<u>52</u>
	<u><u>456</u></u>	<u><u>179</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2009	2008
Пари в брой	52	58
Парични средства по разплащателни сметки	<u>691</u>	<u>884</u>
	<u><u>743</u></u>	<u><u>942</u></u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2009	2008
Търговски задължения	88	44
Възнаграждения и социални осигуровки	23	2
Други	<u>9</u>	<u>1</u>
	<u><u>120</u></u>	<u><u>47</u></u>

11. Задължения по заеми

	Към 31 декември	
	2009	2008
Главница по заеми към свързани лица	200	-
Начислена лихва по заеми към свързани лица	<u>9</u>	<u>-</u>
	<u><u>45</u></u>	<u><u>128</u></u>

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват, заем отпуснат през 2009 г. от ИР Комюникешънс към Проект 1 ООД . Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 8 %.

12. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2009	2008
Фонд България – Завладяване на гражданското общество	33	-
Посолство на Холандия (Програма MATRA) – Подобряване на прозрачността и бизнес интегритета в България	2	-
Фонд България – Мониторинг на Антикорупционните реформи в България	-	29
Министерство на науката и образованието – Фонд „Научни Изследвания“ съфинансиране по Седма рамкова програма, проект „Индикатори за обществено доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики“	-	34
ЕК – Оценка на разходите за противодействие на престъпността	-	26
ЕК – Глобално управление, регионализиране и регулация – ролята на ЕС	5	5
Фондация Аксес – Системен мониторинг върху работата на Столичния общински съвет	5	5
Министерски съвет – Извършване на оценка и анализ на обществените координация и контрол от страна на Комисията по превенция и противодействие на корупцията	-	29
Общо финансираня по проектни дейности	<u>45</u>	<u>128</u>
Финансиране за имоти, машини и съоръжения	<u>33</u>	<u>22</u>
	<u>78</u>	<u>152</u>

13. Приходи

Приходите от дарения, финансираня и проекти за годината включват:

(В лева)	2009	2008
ОПАК – Укрепване на капацитета на Центъра за изследване на демокрацията за формиране на публично-частни партньорства при прилагане на стандартите и практиките ЕС в областта на ПБВ	127	126
ЕК – Индикатори за обществено доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики	116	84
Фонд България – Мониторинг на антикорупционните реформи в България	39	75
ААМР – Международна конференция – Демокрацията, която дава резултати	-	64
ЕК – Оценка на разходите за противодействие на престъпността	74	31
ЕК – Стратегии за ефективни полицейски спирания и проверки	-	45
Посолство на Холандия (Програма MATRA) – Подобряване на прозрачността и бизнес интегритета в България	18	19
Посолство на Великобритания – Укрепване на правосъдието и правоприлагането в граничните райони	1	15
ЕК – Европейски стандарти и човешки права: установяване на институцията Омбудсман в България	-	2
Фондация Аксес – Системен мониторинг върху работата на Столичния общински съвет Access	5	-
Посолство на Норвегия – Норвежка програма за сътрудничество – Към по-добро управление за устойчиво развитие в България	179	-
Министерство на труда и социалната политика – Европейски фонд за интеграция на граждани на трети страни – Усъвършенстване на информационното осигуряване на интеграционната политика на Република България към граждани от трети държави	46	-
Министерски съвет – Извършване на оценка и анализ на осъществяните координация и контрол от страна на Комисията по превенция и противодействие на корупцията	29	-
Министерство на науката и образованието – Фонд „Научни Изследвания“, съфинансиране по Седма рамкова програма, проект „Индикатори за обществено доверие в правосъдието: инструменти за оценка на политики“	19	-
Други проекти	9	10
	662	471
Приходи от услуги	1,079	746
Приходи от финансиране за ИМС	22	23
	1,763	1,240

14. Себестойност на продажбите

В себестойността на продажбите се включват:

	2009	2008
Разходи за материали и консумативи	53	56
Външни услуги	1,130	845
Амортизация	95	83
Заплати и социални осигуровки	383	255
Други разходи	49	97
	<u>1,710</u>	<u>1,337</u>

15. Финансови разходи, нетно

	2009	2008
Приходи от лихви	36	33
Приходи от преоценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност	-	-
	<u>36</u>	<u>33</u>
Разходи за лихви	(11)	-
Печалби/(загуби) от валутно-курсови разлики, нетно	(1)	5
Загуби от продажби на финансови активи, отчитани по справедлива стойност	-	(237)
Други финансови разходи	(4)	(4)
	<u>(16)</u>	<u>(236)</u>
Финансови разходи, нетно	<u>20</u>	<u>(203)</u>

16. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2009 г. и 2008 г. са:

	2009	2008
Текущи данъци	(21)	(2)
Отсрочени данъци	6	(3)
Разходи за данъци	<u>(17)</u>	<u>(5)</u>

Изменението на отсрочените данъчни активи и пасиви за финансовите години, приключващи съответно на 31 декември 2009 г. и 31 декември 2008 г. са съответно:

	31 декември 2009		31 декември 2008		2009	2008
	Активи	Пасиви	Активи	Пасиви	нетно	нетно
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	4	-	-	(4)	4	(4)
Материални запаси	-	-	3	-		3
Търговски задължения	3	-	2	-	3	2
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	7	-	5	(4)	7	1

Отсроченият данък за 2009 г. е изчислен на база приложимите за Дружеството данъчни ставки, които представляват законово определената ставка за 2009 г. корпоративен данък върху печалбата, който е в размер на 10%. Данъчна ставка за целите на изчислението на отложените данъчни активи и пасиви за 2008 г. (2008: 10%)

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2009	Разход в отчета за доходите	Баланс 31 декември 2009
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	(4)	8	4
Материални запаси	3	(3)	-
Търговски задължения	2	1	3
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	1	6	7

Българското данъчно законодателство е обект на различни тълкувания и непрестанни промени. В тази връзка тълкуванието на данъчното законодателство от данъчните власти по отношение на сделките и дейността на Групата може да не съвпада с това на Ръководството. В резултат на това данъчните власти могат да изразят съмнение по отношение начина на изчисление на пренесените данъчни загуби, както и да определят допълнителни данъци, глоби и лихви в значителен размер.

Няма осъществени проверки от органите на данъчната администрация.

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допъл-

нителни глоби. Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

17. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация "Приложни изследвания и комуникация" и дъщерните дружества на фондацията.

През годината са направени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	Януари - Декември		31 декември		31 декември	
		2009	2008	2009	2008	2009	2008
		Транзакции		Вземания		Задължения	
АРК Консултинг ЕООД	Консултантски услуги на Витоша Рисърч ЕООД	-	39	-	-	-	-
Фондация Приложни изследвания и комуникации	Консултантски услуги на Витоша Рисърч ЕООД	2	-	-	-	-	-
	Договор за наем	90	45	-	-	45	-
ИР Комуникайшънс ЕООД	Получен заем	200	-	-	-	209	-
		292	84	-	-	254	-

Сделки с директори и други ръководни лица

Дружеството също така има отношение на свързано лице с директори и служители с контролни функции. Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки включени в разходите за външни услуги са, както следва:

	2009	2008
Борд на Директорите	<u>129</u>	<u>95</u>

18. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.